

ROMAAN

No 2
JANUAR
1934

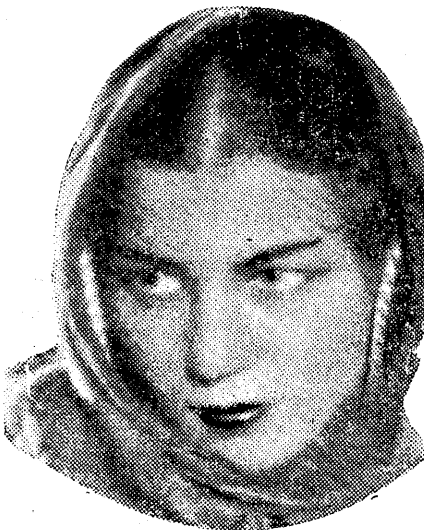
HIND **35** SENTI

Kust on tulnud mustlased?

Arvatavasti on mustlaste ürgkodu maa India. Viieteistkümnenda sajandi algul tulid nad Euroopasse. Praegusest Ungarist nad ajajooksul valgusid ka teistesse maadesse. Selle kohta kirjutab kroonika: „1422. a. ilmusid Saksamaale mustlased, metsik, tõmmu ja inetu rahvas, kelle arv ulatub neljateistkümnemale tuhandele. Neil oli pealik, kes end nimetas Egiptuse hertsog Mihailiks, neil olid ka lähikäigu-load paavstilt, millepärast neid pidi sallima ja ümber hulkuda laskma, kuigi kõik neid kartsid ja põlgasid. Nad ütlesid, nad põlvenevat egiptlastest, kes poleanud ulualust Jeesus-lapsele ja tema emale, kui need Herodese eest põgenesid mustlaste juure. Nagu püha perekond seitse aastat ümber hulkunud, enne kui jälle koju tagasi jõudis, nii pidavat ka mustlased sellest ajast peale, karistuscks oma halastamatuse eest, rändama. Kas see õigus on või pettus, on teadmata.”

Hommikumaise kavalusega esinesid mustlased esialgul ka usurandajaina, kes tulevat Pühalt Maalt tagasi, mispärast neid kristlaste poolt hästi koheldi ja neile keiser Sigismundi poolt kaitsekiri anti. Prantsusmaale, mille nad risti ja põiguti läbi rändasid, muutusid nad otse nuhtluseks. Ka Inglismaal, kuhu nad rohkelt arvul sisse rändasid, esinesid egiptlastena, hakati neid nende pettuste pärast varsti vihkama. Parlamendi korraldusel sõidutati nad a. 1530 riigi laevadel maalt välja. Mustlased näivad aga pärast seda alaliselt püüvat salaja Inglismaale tagasi tulla, sest 1535. a. annab parlament määruse, millega iga koda-nikku, kes „egiptlase“ Inglismaale

Mustlanna.

sisse toob, karistatakse rahatrahviga 40 naelsterlingi suuruses.

Kurikuulus mustlaste asukohana oli Norwoodi linn Londoni lähedal. Mustlased olid siin oma tüpuhtuse suurel määral kaotanud kui ka kommetelt langenud, elatades end peasjalikult pettustest, kuna Põhja- ja Lääne Inglismaal mustlased oma tüpuhtuse kauem säilitasid. Nad olid hobuse- ja eeslikauplejad, hobuserautajad, katlapaikajad, kääriteritajad, korvipunujad ja moosekandid. Mustlased mitte üksi ei osanud hästi

Küla politseinik pidas linnamehe auto külavaheteel kinni ja viis mehe oma kantseleisse, kus hakkas tema peale koostama protokoll.

„Teie kihutasite oma autoga 70 kilomeetrit tunnis ja peate nüüd maksma trahvi,“ sõnas politseinik ülitähtsalt.

„See ei või kuidagi võimalik olla,“ vaidleb mees vastu. „Ma ei saanud kuidagi 70 kilomeetrit tunnis sõita, sest olin teel vaid kõigest veerand tundi.“

Mõtleb ja kaalub külapolitseinik seda lugu edasi-tagasi tükk aega, sügab siis kohmetunult kõrvatagust ja otsustab:

„Ah nii, noh siis palun vabandust. See oli eksitus. Võite sõita edasi.“

*

Ühe heategeva seltsi esimees külastab vanglat. Ta kõneleb ühe naisvängiga ja ütleb sellele muuseas:

„Mul on teist nii kahju, proua.“

„Mispärast? Sellel pole mõtet, mina istun kinni mitme mehe pidamise eest.“

viulit mängida, vaid ka teisi pille, nagu metsasarve, flööti ja oboed. Ungaris ja Poolas mängisid nad kõrtsides. Austria keisrinna Maria Theresia tegi esimesena katsed mustlaste elujärge parandada, kuid ilma nähtavate tulemusteta. Ungaris ja Siebenbürgenis paljud mustlased soetasid endile kindlad eluasemed, kauplesid hobustega ja olid võõras-temaja- ning kõrtsipidajateks ja käsitööliseks.

Üheksateistkümnenda sajandi algul ilmus mustlaste keele sõnaraamat, mille põhjal õpetlased kindlaks tegid mustlaste india päritolu. Sel ajal oli mustlasi Euroopas 700.000 kuni 800.000. Kuna mustlased Prantsusmaal ja Saksamaal elasid ainult laialipillutuna, oli neid Inglismaal, kus asutati misjonijaam nende ristiusku pöörmiseks, kokku 18.000, kes allusid endi kuningale. Hispaanias oli neid 40 000 ja Ungaris ja Siebenbürgenis, mis tänapäevani jäänud mustlaste peaaasumisaladeks, ligikaudu 250.000. Kõigi maailmas elavate mustlaste koguarv on ümmarguselt 2.000.000.

„Uudisleht“

on ajaleht kõigile!

„Uudislehes“ leiab alati kõige täielikumad kirjeldused tähtsamate sündmuste kohta.

„Uudisleht“ ilmub 5 korda nädalas ja maksab tellides 105 senti kuus, 3 kuu peale tellides 3 krooni.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Talitus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

„Jutuleht“

toob põnevaid jutte ja romaane, vesteid ja mõistatusi. Nõudke lehemüüjail!

„Jutuleht“ ilmub kord nädalas ja maksab tellides 45 snt. kuus. „Maaleht“ tellijatele 25 snt. kuus.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Talitus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

„Maaleht“

on kõige kohasem ja odavam maarahva ajaleht.

Peatoimetaja: Jakob Loosalu.

„Maaleht“ tellijatele paljud soodustused. „Jutuleht“ saavad „Maaleht“ tellijad 25 sendiga kuus. „Maaleht“ ilmub 3 korda nädalas ja maksab 50 senti kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

ROMAAN

Nr. 2 (284)

JAANUAR 1934

13. aastakäik

ARVI MOOR.

KIVILÕHKUJA ARMASTUS.

I.

Maia najatas aknale ja vaatas välja. Seal töötas Olavi istudes kivil. Vahead vasaralöögid hommikuvaikusel kajasid kaugele. Siit Maia võis näha ja jälgida Olavi tööd. Ja seda, mida ei tajund silm, võis kujutella. Võis kujutella, kuidas puur otsekui tõrkudes aeglasi tungis kivvi, selle südamesse. Ja siis võis näha, kuidas Olavi ajuti kallas vett kivile, kuidas valkjast aur kerkis kivi kohale, sinna jäädes viivuks rippuma. Veel võis näha Olavi ruugeks põlenud kaela, nägu ja käsivarsi, ta musti lokkis juukseid ja seda, kuidas kusiki vallale pääsnud tuulepuhang rebis nad püsti, sasis neid ja taas laskis langeda alla. — Tuli aga jälle kujutella, kuidas higipisarad kerkisid ta näole, kaelale, pannes need leemendama otsegu saunaleilis, ja kuidas särk niiskund purjeriidenä kleepus ihule. Ning Maia kõige selle juures kujutles, peaaegu nägigi Olavi töötöist nägu, millele vaid puhuti paisati naerulaineid. Raskena tundus Maiale selline töö. Ta nagu oleks armund elutuisse kivimürakaisse, kuid ühtlasi talle meeldis lõhestada nende kivistund südameid...

Olavi oli kinnine, armastas vaikida ja tas peitus palju mõistmatut, mida polnud avastada võimalik. Ent ometi oli temas midagi, mis meeldis Maiale. Miski surus tunde temasse, et ei saa teisiti, kui peab armastama Olavit, seda ruuged ja teraslihastega kivilõhkujat, seda kehastund küsimärki, kellest ta õieti ei tead-

nud midagi. Teadis vaid seda, et ta oli kivilõhkujat ja tulnud siia teadmata kust.

Just see mõistmatus Maiale meeldiski. Ka polnud ta säärane nagu teised. Tas oli kindlust ja mehisust.

Jah, ilus oli see Olavi, ilus ja tugev.

— Olavi, armastan sind!

Nii Maia oli kümneid kordi sosistand endale.

Maia jälgis Olavi teadmata üle öla ta tööd.

SISUS

Kivilõhkujat armastus;
Põlev laev;
Napoleoni sünnimaal —
Korsikal;
Relvastuse vähendamise
konverents;
Liisk on langend (ro-
maan);

Inimene, kes võitis sõja;
J. Aavik 50-a.;
Põgenemine udus;
Tagasimaks;
Ühine köök;
Kaevandus põleb;
Mürgist mööda;
Kohtupidamisest kesk-
ajal;
Mõistatusi ja muud mit-
mesugust.

Seda ta oleks tahtnud öelda Olavilegi, otse karjuda talle näkku, et saagu ta ometi aru ja mõistku inimest, kes armastab teda enam kui kedagi teist. Kuid ikka jäid sõnad kinni kurku või keelepärata taha ja suu kuivas, nagu kannataks ta janu.

Kui sageli ta oli joosnud välja toast, sööstnud põllule kivide keskele, ronind tasakesti kivile, millel töötas Olavi, ja jälginud Olavi teadmata üle öla ta tööd. Iga kord aga, kui mär-

Olavi teda, Maiat, ütles ta külmalt ja ükskõiksusega:

— Peaksid minema ära, hakkam praegu purustama kive!

Ja mida jäigi Maiale muud, kui eemalduda sealt, kus ei lubatud olla. Ning ta tuli nukrana, nutt kurgus... Olavi jäigi purustama kive, üksteise järgi kostsid tumedad paugud. Põrus maa, tärisesid aknaruudud ja linnud sööstisid kisavaina õhku, nagu oleks paisand laiali neid kellegi nägematu käsi. Muld ja kivitükid kerkisid kõrgele ja viskusid laiali. See oli omapärane sõjaromantika, mida seiras Olavi eemalt, rahulik, käed ristamisi seljal, juukse-salk ripnemas otsmikul. Maiale siis tundusid oigavaina kivid, kelle liikmed rebitud ühest ja paisatud kaugele. — Tuli Olavi, jalutas võitjana lahinguväljal, tõukas jalaga kive ning veeretask kätsi. Rahulik munelus näol ilmen-das, et töö oli õnnestunud hästi.

Ning ta istus taas kivile, et alustada puuri-mist. Et purustada südameid neil, kellel need veel olid terved...

Nüüdki oleks läind Maia, lähenend kikivarvu Olavile, pannud käed ta õlale ja kõnetand teda. Ent kindlasti oleks öelnud see Olavi:

— Pead minema ära, Maia! Hakkam lõhkuma kive.

Kuid Maia nüüd ei läindki. Ta langes mõt-teisse, toetuvana aknale. Talle meenus Sander, see, kellest oli kõnelnud kogu küla kui Maia varstisest mehest, oli kõnelnud rohkemgi. Kuid Sander talle ei meeldind enam. Sander polnud säärane nagu Olavi. Ta oli väike kui käabus, kõverate jalgadega, ja tal olid pikad, peened käed nagu väädid. Alati oli ta asjalik, pilkav, ja tal puudus selline salapärasus ja mehelikkus nagu Olavil. Kuid siiski ta oli armastand Sanderit, seda käebust ja ampel-manni. Vist küll lihtsalt sellepärast, et polnud paremat. Sander oli siiski ainukene mees kü-las, keda võis armastada. Ent siis sigines siia Olavi, kelle kõrval Sander jäi varjuks, mees, kellesse võis armuda juba esimesest pilgust. Kuid Olavit oli vaja võita! Ja Olavit oli vaja mõista...

Jah, ta armastas Olavit! — Aga Sander, kui poleks seda Sanderit... olnud! ohkas Maia.

II.

Terve nädal Olavi oli rühmand teha tööd. Kaevand välja kive, puurind ja purustand neid.

Tuli laupäeva õhtu, soe ja leitsak. Nad läk-sid vaatama tehtud tööd, Maia ja Olavi. Istusid kivile ja kõnelesid.

Tuul juhtis pilvekaravane taevakõrves, kee-rutas rohuladvus ja eksles kivide vahel. Ja mõtted ekslesid Maia peas, kuni leidsid suuna.

— Olavi, näib nagu armastaksid sa kive enam kui naisi, rääkis ta.

— Olen armastand naisigi. Nüüd aga armas-

tan kive. Pole naisi, keda armastada. Kivid on paremad naistest, on truud ja ustavad!

Maia silmad tungisid Olavi silmadesse. Ta küsis:

— Kas purustad kõik need kivid, Olavi?

Olavi vaikis. Siis vastas:

— Kas purustan kõik? ... Olen selleks siin; et neid purustada... Kuid jätan siiski purus-tamata ühe. Jätan purustamata selle, millel istume.

Maial mingi kerge värin poetus südamesse.

— Olavi, miks jätad järgi just selle kivi, millel istume? Võiksid purustada sellegi. Tah-an, et purustad selle!

— Siia raiun vaid augu, Maia!

Maia ei mõistnud. Ta sügavtõsised silmad jäid küsivalt peatuma Olavile.

Olavi tõmbas Maia oma embusse.

— Lõhun selle kivi siis, kui pole enam ar-mastust, — sosistas.

Maia värises. Ja ütles:

— Armastan ka siis sind, kui pole seda kivi siin!

— Tean, et armastad mind, kuid tean, et armastad teisigi. Olen kuulnud seda. Ja olen märgand mõndagi!

— Olavi! Ah, Olavi, oled mõistmatu ja jon-nakas! Armastasin kord, kuid nüüd pole vaja seda teha enam. Nüüd armastan sind rohkem kui kedagi enne.

Maia pea langes Olavi õlale.

— Armastasin Sanderit, jatkas. — Kuid nüüd vihkan ma teda! Armastan ainult Olavit, seda Olavit, kes armastab kive... mitte nai-si... Kuid mina armastan teda... teda!

Olavi mõtles...

— Tean seda, et armastasid Sanderit. Ja Sander armastas sind, armastab praegugi. Olen märgand seda. Oled ilus ja sellepärast armas-tab sind! — Olavi peatus.

— Kuid vihkan Sanderit! Vihkan teda selle-pärast, et armastan sind, Maia! — Ta surus pika suudluse Maia huultele.

— Vihka teda, Olavi! Tahan seda! — sosis-tas Maia. Nüüd tahan ka, et jätad lõhkumata kivi, millel istume!

— Lõhun selle kivi siis, kui pole enam ar-mastust! — kordas Olavi.

Hea oli kuulda Maial seda, ääretult hea. Kuid hingel lasus mingi kartus, mis tekitas värinaid. See oli kartus Sanderi pärast.

Nad istusid üksteise embuses kuni koiduni.

III.

Ent aeg edenes. Suvest sai sügis, sügisest talv. Lund oli langend kõikjale. Jäi seda pea-tuma puuokstele, langes katustele ja kattis kive väljal, kus oli töötand Olavi. Kuid Olavi oli läind ammu.

— Lähen teisale... lõhkuma kive! teatas ta minnes,

— Tulen aga tagasi kord! — kinnitas.

Ja Olavi läks, kuid jäi kadunuks. Jahtusid Maiagi tunded viimaks, mis seni olid seisnud soojad Olavi vastu. Sageli ta oli seisnud põlluveerel, silmad suunitud kivile, mis seisis purustamata ja millel nad istusid veel siis, kui lahkus Olavi.

Tundus, nagu oleks Olavi istunud alati kivil, siimad suunitud temale, Maiale. Mõtted Olavist alati töid aga kaasa ääretut valu.

Pikka seegi unus. Haihtus mälust, jäi vaid mingi uduline mälestus, kerge ja hõljuv. Taas Olavi oli asendund Sanderiga, selle kääbuse ja ampelmanniga. Kuid see oli paratamatus, millele pidi alistuma.

Ja Maiast sai Sanderi abikaasa, kes vaid hetkeks mõnikord poetas pilgud põllule, kus seisid kivid valgeina, kaetud lumest nagu jääpangad mere ääres, vaikivaina ning tummana.

Ning Maia mõtles:

— Kevadel Sander lõhub ise selle kivi, kuna pole Olavit ega ole armastust tema jaoks.

IV.

Ent kevadel tuli Olavi. Tuli ruugena ja mehisenaga nagu ennegi. Kohtas õuel Maiat, kes oli vaikiv ja arglik.

— Oled muutund, Maia! Oled jäänd vanaks ja kahvatuks.

Maia vaikis. Ta ei leidnud vastuseks sõnu. Ta oleks tahtnud vaid laskuda samasse niiskund murule ja nutta, ainult nutta.

— Mine ära siit, Olavi! Ma'i taha, et tuled veel siia!

Olavi puuris pilgud talle näkku ja vaikis.

— Mine siit! Ma olen mehel ja mul on laps! — sosistas Maia. — Olavi, petsin sind suvel. Teadsin juba siis, et... Ta hää jäi kinni kurku.

— Ei tea isegi, miks petsin, — jatkas siis.

Olavi suu ümber heideti mõru naruvõre. Ja ta kohal nagu oleks hõljund mingi mõistmatuse oreool. Siis naeratas veidralt, pööras näo põllule ja vahtis kaugusse.

— Siin pole enam armastust! — lausus. — Kuid jään siiski siia! —

Pööras selja ja läks.

Maial hakkas miskipärast hirm. Ta vajus tupp raskelt, kahvatult, ja ta põlved värisesid...

Kuid õhtupimeduses kajas ootamatult tume pauk. Aknaruudud pörsasid ja külas hakkasid uluma koerad...

Olavi oli purustand kivi põllul, ent kivi oli purustand Olavi, selle ruuge ja mõistmatu Olavi. —

PÕLEV LAEV

E. HELLBERG

Mühisedes paiskas torm vahutavaid laineid vastu laevakere, pritsides vahtu inimitühjale laevalaele. Aurik „Valencia” reisijad olid tagasi tõmbunud kabiinidesse, püüdes aega viita vestluste ja tantsuga.

Salongis istusid mõned reisijad. Dick Doleman abikaasaga, lord Malesford ning keegi noor atašee. Nad olid süvenenud bridžimängusse. Doleman, kes istus akna vastas, silmas äkki naisterahva kogu akna taga seismas. Imestanult ta ütles oma naisele:

„Proua Anstruther on väljas.” Kuna teised kaarte jagasid, Doleman astus välja, et kõnelda proua Anstrutheriga. See seisis mantlisse mähituna reelingu ääres ning vaatlis mäsavat merd.

Kallis proua Anstruther, mu naine arvas teid ammu magavat, mis teete siin?” küsis Doleman naljatades.

Pisut närviliselt naeratades Daisy Anstruther pöördus Dolemani poole. Ta oli sale, blond inglanna veetleva näokesega.

„Ma ei saanud magada. Olen nii rahutu Berti pärast!” lausus ta katkendlikult.

„Ah Berti pärast?” naeris Doleman. „Aga pole ju vähematki põhjust muretsemiseks. Tal läheb praegu kindlasti hästi. Mõelge parem rõõmsale üllatusele, mille valmistate talle ootamatult kohates teda Ritz-Carltonis.” sõnas ta rahustavalt. „Aga nüüd lubage, et saadan teid salongi, selle asemel, et siin külmetate ja asjatult muretsete. Lõpetan kohe bridžipartii ja siis läheb ka Mabel magama.” Õrnalt Doleman talutas Daisy salongi.

„Arvasin, et Dick nägi vaimu!” hüüdis proua Mabel Doleman lõbusalt. „Sa peaksid õigupoolest juba ammu magama!” Proua Daisy võttis märja mantli seljast. „Olin nii rahutu!” ta sosistas.

„Halvad eelaimdused?” nokkis lord Malesford.

„Jah!” vastas Daisy tõsiselt. Ta oli liig erutatud, et ühineda teiste naljatustega. Üle Mabeli õla ta vaatas salle kaartidesse, püüdes huvituda mängust, kuna ta mõtted aga hoopis mujal näisid viibivat. Mängu lõppedes daamid siirdusid alla oma kabiinidesse.

„Närviline daam?” küsis noor atašee, vaadates daamidele järgi. Doleman süütas sigareti.

„Seda just mitte. Aga kümneaastase abielu kestusel ta on esmakordselt eemal oma mehest. Ta mees, kes muide on minu paremaid sõpru, on väga tubli ja lugupeetud arst. Abielu on lasteta. Nad armastavad teineteist südamliselt. Äkki kutsuti Bert telegraafiteel

Ameerikasse ühe haige juure. Ta pidi jääma sinna kaheks nädalaks, kuna Daisy pidi vahepeal elama meil, sest ta ei saanud mehega kaasa sõita. Daisy nimelt ei kannata pikki merereise, pealegi on tal haiglane kartus ookeani ees. Nii siis — Daisy asus meie juure elama. Bert sõitis ära. Kaheksateist tundi hiljem sõitsime ka meie välja." Mõlemad härrad naersid lõbusalt. „Jah!" sõnas Doleman õlgu kehitades. „Daisy oli meelt heitmas, ja kui lõpuks ka minu naine tema nõusse heitis, noh, naiste tahtmine..."

„Nii siis — tema mees viibib praegusel hetkel merel?" Doleman noogutas pead. „Aurik „Tentonia," 330 miili meist eelpool.

„Usun, on olemas tõesti mingi ookeanihaigus," lausus noor atašee mõtlikult. „Ka mina tunnen imelist rusuvust ning rahutust."

„Rumalus!" naeris Doleman. „Õhtul varem magama minna ja vähem whiskyt juua, ning ookeanihaigus kaob!"

Laevalael kustutati tuled. Torm oli tugevenenud. Võimsalt ja kindlalt ookeanihiiglane lõikas oma teed läbi vahutavate voogude.

Härrad hakkasid alla minema, kui kostis hirmunud naisterahva-hääl: „Kus on telegraafiijaam? Kus on..."

Daisy Anstruther!

Doleman ruttas talle vastu. Daisy oli nähtavasti äsja voodist tõusnud, öösärgile oli tõmmatud hommikmantel, juus oli korratuses.

„Mis on? Kas Mabeliga on midagi juhtunud?" küsis Doleman erutatult.

„Ei midagi. Pean telegrafeerima. Mu mehega on juhtunud õnnetus, — tunnen seda."

„Aga, proua Daisy!" lausus Doleman pahaselt. Daisy ei lasknud tal edasi rääkida.

„Kus on telegraafiijaam?" Kahvatuna ja värisedes ta vaatas ümber. Lord Malesford oli toonud oma vihnamantli ja mähkis selle Daisy ümber.

„Jaam on praegu suletud," sõnas ta rahustades: „Õsiti on ametnik jaamas vaid erakorralistel juhtumistel."

„Siis äratage ta. Ruttu, palun!"

„Olete näinud halba und, proua Daisy!" püüdis Doleman teda rahustada. „Kutsun kohe Mabeli..."

„Pean rääkima oma mehega!"

Lord Malesford noogutas pead. „Kutsun kohe ametniku." Daisy rahunes pisut.

Radiotelegrafist, kelle Malesford äratanud, sammus unisena ja pahurana telegraafiijaama poole. Laeva teine tüürimees, aetuna uudishimust, liitus ootava inimsalgaga.

Emerson — nii oli ametniku nimi — avas jaama ukse, süütas elektri ning istus telegraafiaparaadi juure.

„See daam soovib telegrafeerida oma mehele!" ütles ta selgituseks tüürimehele. „Ta on rahutu oma mehe saatuse pärast!"

Tüürimees vaatles Daisy kahvatanud nägu, Dolemani piinlikku ning Malesfordi tehtuviisakat ilmet ning vahetas Emersoniga tähendusrikka pilgu. Telegrafist asetas peatelefonid kõrvadele, lülis aparadi ning pöördus küsivalt proua Daisyle.

„Aurik „Tentonia," dikteeris Daisy, kuid samas katkestas kõne, jäädes suuril silmil vaatama Emersoni. Noore telegrafisti unine, tuisane ilme oli nagu pühitud, äärmise põnevusega ta näis kuulavat midagi.

„SOS," ta lausus.

SOS, hädasignaal!

„Milline laev?" küsis Daisy ruttu, ning kui Emerson viivitas vastusega, ütles Daisy: „See on „Tentonia!" Tean seda, tundsin seda kõige aja!"

Emerson noogutas pead.

„Edasi!" ütles Daisy rahulikult.

„Tentonia põleb... Tuli süttis laoruumis kahe tunni eest. Seisukord lootusetu... Veel kolm tundi sõita..." teatas Emerson katkendlikult.

„Kus asub laev praegu?"

Emerson kuulas hetke ja märkis siis laeva asukoha üles. Tüürimees luges seda ja kirus: „330 miili! Kui me ka teeksime 20 sõlme tunnis ja nemad 18, jõuaksime neile järgi alles 8 tunni pärast — ja neil on ees vaid 3 tundi."

„Aga päästepaadid?" küsis Daisy.

Mehed vaikisid. Igaüks neist teadis, et sellises tormis päästepaadid, koormatuna hulgest reisiijaist, hukkusid kindlasti.

„Miks kutsuvad nad appi just meid?" Tüürimees lõi ärritatult rusikaga lauale.

Emerson kuulas pinevusega ning vastas: „Nad arvavad, et oleme „Tabana." Too laev sõidab meist eelpool."

„Aurik „Tabana"?"

„Jah, see sõidab 50 miili meist eelpool. Enne magamaheitmist rääkisin nende telegrafistiga. Neil on sama sõidusiht. „Tentonia" püüab juba kahe tunni jooksul saada ühendust „Tabanaga," kuid see ei vasta."

„Kas arvate, et „Tabana" telegrafisti ei ole aparadi juures?"

„Ta magab. Õsiti, kui pole midagi erakorralist, telegrafist ei viibi kunagi jaamas."

Kapten, kellele teatatud uudist põlevast laevast, astus sisse. „Õelge neile, et siin on aurik „Valencia." „Tabanaga" nad püüdku saada ühendust, see on nende ainus pääs." Ning pöördudes viisakalt Daisy poole: „Armuline proua, mul on väga kahju, kuid pean paluma teid lahkuda telegraafiijaamast."

Raskelt tõetudes Dolemani käsivarrele, Daisy väljus.

Uudis põlevast laevast, mis asjatult appi hüüdis, oli levinud kiiresti „Valencia" reisiijate seas. Ehmunult, pooleldi riidetult joosti laevalaele, vahetati küsimusi ja arvamus.

Jutt naisest, kes rahutusest oma mehe saatuse pärast ei saanud magada ning telegrafisti laskis äratada, käis suust suhu.

Salongis hulk daame oli kogunenud Daisy ümber. Asjatult laevaarst ning Doleman, püüdsid teda lohutada. Täiesti apaatsena ja tuimana ta istus toolil, vaadates läbi akna vahutavat merd.

Aurik oli suurendanud kiirust. Võimsalt lõi kas kiil vahutavaid voogusid. Külma oli kõvenenud. Masinaruumis kütjad kühveldasid süsi katelde alla, korstnast lendasid välja tule-sädemed, mis kustusid pimedas öös.

Malesford läks telegraafijaama. Emerson istus ikk aveel aparadi juures, kuulates äärmise põnevusega. Tema kõrval seisis tüürimees.

„Kolm punkti, kolm kriipsu, kolm punkti — SOS ja „Tabana!“ Jälle SOS.”

Malesford läks laevalaele ning toetus reelingu najale. Meri vahutas ja möllas, nagu pilkenauer kõlas tuule hulgumine läbi öö.

Peotäis inimesi kuskil väljas kaitsetult pimedas öös, asjatult ootamas pääsmist liginevast surmast... Üks mees istub aparadi juures ja telegraferib palavikuliselt: SOS, SOS, SOS! Sõnum lendab välja ilmaruumi ja tabab vaid „Valencia,” kes ei saa aidata!... Ning veidi maad eespool sõidab laev, kelle telegrafist magab — magab hetkel, mil ta on ainuke päästja!

Malesford läks jälle telegraafijaama. Ta nägi Emersoni tõusvat ja võtit haaravat. „Nad paluvad mind, „Tabanat“ hüüda.” Kolm joont, kolm punkti, kolm joont. SOS ja TBN (Tabana).

Närviliselt telegrafist viskus toolile tagasi. „Ta magab. Alles nelja tunni eest ta jutustas mulle, et ta õhtul oli sõõnud tikerberi-torti vahukoorega! Ja et neil II klassis veetlev naiskelner olla...” Emerson naeris kähisevalt.

Laevalael Malesford kohtas Dolemani. Nad läksid salongi. Daisy vaatas neile küsivalt näkku ja luges sealt vastuse.

„„Tabana” on nende ainuke pääs. Ja telegrafist magab?” ta küsis haruldaselt selgel ja rahulikul häälel.

Malesford jaatas.

„Ja traadita telegramm ei kutsu kedagi aparadi juure, nagu näiteks telefon? Teda märgatakse vaid siis, kui peatelefonid on kõrvaldel?”

Jälle Malesford noogutas.

„Siis peame mõjuma sellele ametnikule, et ta ärkaks ja aparadi juure tuleks. Peame paluma Jumalat.”

Nii suur oli tema isiku mõju, et kõik salongisviibijad inglise kiriku kombe kohaselt põlvili langesid. Uudishimulikke ilmus uksele ning Malesford märkas imestades, et ükski nägu ei naeratanud pilkavalt. Ta seisis hetke, kuulates Daisy häält, mis rääkis tungivaid,

südamlikke sõnu. Ka Malesfordi haaras hardumus. Vaikselt ta eemaldus. Väljas ta nägi Dolemani seisvat ja aknast salongi vaatavat.

„Vaene narrikel!” sõnas Doleman.

„Mispärast narrikel?” vaidles Malesford ärritatult.

„Miks me ei peaks saama mõjuda magavale ametnikule, kuna me ise ärkasime teiste hädaohust!”

Doleman vaatles Malesfordi üllatunult.

„Võib olla tuhande hulgast ühel juhul on see nii. Miks ei suuda siis õnnetud „Tentonia” pealt äratada magavat telegrafisti?”

„Ma ei tea,” sõnas Malesford mõtlikult. „Ma pole kunagi olnud suur kirikuskäija ega usklik. Viimased peavad mind päris paganaks — kuid palve võimuses usun puhtteaduslikult. Palve on mõte, suur igatsus, millel on mõju.”

Nad sammusid raadiojaama poole. Malesford astus sisse. Nuuksudes Emerson võttis peatelefonid kõrvaldel ja viskas nad lauale.

„Tentonia” hukkub! Inimesed seisavad all masinaruumis, kuna laevalael möllab tuli! Ja „Tabana” ei vasta. Laevatäis inimesi ootab. Burton istub aparadi juures ja lööb: SOS, SOS, kuna tuli tungib ikka edasi. „Tabana” magab!”

Vihaselt ta lõi aparadile: „TBN, ärka! Ärka! Olgu sa neetud! Ärka!” Ta jõi klaasi vett ning asetask peatelefonid uuesti kõrvaldele. Ta kirjutas midagi paberile.

„Mis on?”

„Tervitusi omastele. Nad on kaotanud lootuse.” Tüürimees lausus süngelt: „Mitte pooledki reisijaist ei mahu paatidesse. Mitte säärasel ööl nagu täna...”

Emerson lõpetas kirjutamise ja kuulatas.

„Nad ei saa olla enam masinaruumis — lõpp!”

Vaikus...

„Tabana vastab!”

Emerson karjus ja nuuksus ning töötas

NALJAD.

Arst: „Kas teie magate lahtise suuga?”

Haige: „Seda ma ei tea, hr. doktor, kuid täna öösel ma vaatan järele.”

*

Kaks maapoissi tulevad esmakordselt muuseumi ja vaatavad Milo Veenuse kuju.

„Vaata Jürka, sellel naisel pole ju käsi olemaski.”

„Pea suu, muidu arvatakse veel, et meie oleme seda teinud,” noomib teine.

*

„Räägitakse, et George Washington ei valetanud oma elu kestel kordagi. Võimalik, et see ongi nii, kuid ei pea unustama, et tol ajal polnud ka tulumaksu-inspektoreid.”

*

„Armas poeg, mina soovin, et sinust saaks arst.”

„Jumalapärast isa, ainult seda mitte!”

„Mispärast siis mu poeg?”

„Ma ei saa isegi kärbest tappa.”

omal aparaadil nagu hullumeelne: „Hädaoht, laeva asukoht, kaugus. Kurss „Tentonia“ juure. Täiskiirus.”

Malesford tormas välja. Trepil seisis proua Daisy.

„„Tabana“ vastab!” karjus Malesford. Daisy hingas sügavalt ning langes minestanult Malesfordi käte vahele. Malesford kandis ta õrnaft salongi, kus Daisy varsti ärkas.

„Puhake veidi, toon teile klaasi veini.” Kuid Daisy raputas pead. „Minge, kuulake lähemaid teateid,” ta palus. Malesford tellis kelnerilt klaasi veini ning ruttas Emersoni juure.

„Nad näevad tuleleke, — lasevad õhku raketite — veel 20 miili — „Tentonia“ vastab raketiga, — näevad „Tentoniati“ juba selgesti — terve laev leekides — telegraafiühendus katkenud — „Tabanal“ kõik tuled süüdatud — täiskäik — „Tentonia“ saadab välja pääste-

paate — esimene paaditais juba „Tabana“ pardal — „Tabana“ saadab ka oma päästepaadid välja — inimesed tormavad paatidesse — üks madrus uppus — Dr. Anstruther päästepaadis: „Edasi Malesford ei läbenud kuulata. Ta tormas salongi teatama rõõmõnunit Daisy. Doleman vaatles teda teravalt. „Tahaksin meeeldi teada, mis äratas „Tabana“ telegrafisti.”

Nad läksid uuesti Emersoni juure.

„Küsi omalt ametvennalt, mis äratas ta.”

Mõne minuti järgi tuli vastus. Emerson luges selle naerdes ette: „Olin söönud õhtul liig palju tikerberi-torti. . . Olles maganud vaevalt tunni, muutusin rahutuks ja ärkasin. Mul oli tunne, nagu peaksin aparaadi juure minema. Katsusin uinuda, kuid ei saanud rahu. Ära katsu kunagi peale kahe portsjoni tordi söömist magada!”

NAPOLEONI SÜNNIMAAL — KORSIKAL

Laev Marseille'st Korsikale pidi ära sõitma kell kümme, ent on juba pool üksteistkümmend, kuid ikka veel laaditakse, sellist hoolimata, et pole enam ruumi. Vana asi, et „erasõiduk” võtab ikka palju enam peale kui talle mahub. Kuid tormide tõttu, mis eriti mässavad teel Korsikale, peaks olema siiski ettevaatlikum.

Kord eralaeval on ka „eraasi”. Kajutid kitsad, õhk sumbunud, mõõbel vana ja süljekausid, mis kinnitatud kõikade päetsite külge, säilitasid jälgi reisijate piinadest, kes läbi elanud möödunud meretantsu.

Viimaks laev sõitis. Ja kohe juhtus „sündmus”. Madrus ülemisel lael rabeles teraskõiega, mille ots rippus alla ja liikudes löi vastu nägu alumisel lael mõtiskelus jalutavale prantslasele. Kunagi enne ei ole ma näinud sellist paistetust: prantslase kõrv nagu ujus kuklasse, silm läks kinni, põsk pundus üles nagu pall ja juuksed meelekohal tõusid püsti kui harjaksed. Kuid suu jäi prantslasel terveks ja ta pidas kõne. Tema sõnad olid väga tusedad ja kohe tekkis laeval kaks parteid: üks prantslase, teine madruse poolt, kes tuli alla ja vehkles viga saanud sõitja ees rusikatega. Madrusel oli väga haavunud nägu ja ta oli veendunud, et tal on sada protsenti õigus.

Kõige kummalisem —

laeval polnud isegi kodust apteeki,

nii et arstiabi andmiseks puuderdati prantslase paistetuse üle lilla puudriga. „Miting” kestis aga veel kaua. Keegi reisijatest kargas üles kast otsa ja pidas kõne, et vigasaanu ei ole mingi välismaalane, vaid prantslane, „patriot”. Tema kõnes oli palju itaaliakeelseid sõnu ja sõnalõpud olid itaaliapäraseid. See oli korsiklane, ja keel, mida ta rääkis — prantsuse keel segatud itaalia keelega — korsika murrak. Muidugi ei annud ka „miting” mingisuguseid tulemusi ja paistetanud näoga prantslane jalutas oma südamerahuks kogu kakskümmend tundi kuni Bastiani.

Kell kuus hommikul punase päikesetõusul jahedas hommikusel tuules kerkis udust Korsika saar. Kõrged rohelised mäed ja seal, kus vähem kallakum, nagu külge liimitud väikesed valged majakesed. Täitsa piibli-lik vaatepilt.

Veel tund ja laev oli sadamas. . . Arvasin, et Bastia on sadam. Kuid asjata otsisid mu silmad kaid. Mõningad lootsikud kivise kalda ääres — ja kõik. Küsisin, et kus on siis sadam, vastati, et seesama ongi sadam. Laevale sõitis vastu lootsik, milles kolm meest, kes võtsid lae-

valt kõie ja hakkasid siis kaldalt laeva randa tirima. Päikesest kuumaks kōetud kollane rand suurte koerte ja mõningate inimestega ootas meid. Üks autoloks, kaks troskat ja üks „tilissang” olid vastuvõtu ilmet andmas. Linn magas. Õhus oli õunte, apelsinide, vee ja veel millegi täitsa lõunamaise lõhna segu.

Võorastemajas tuli mulle vastu

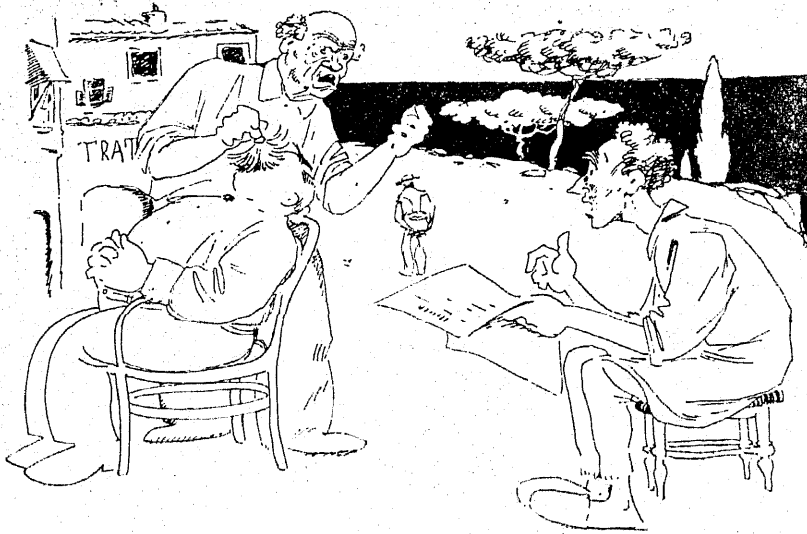
vanamees särgiväel, püksata,

vaatas minule ja läks. Teine isand, peaaegu samasuguses rõivastuses, soovitas mul asjalikul toonil süüa pähkleid. Ettepanek mulle meeldis, kuid tähendasin talle, et ennem tahaksin pesta nägu. Ta kehtitas õlgu ja avaldas äärmist imestust.

Kaheksa minuti jooksul tundsin tervet Bastiat. Ta koosneb ühest, väga euroopalikust ja isegi meeldivast uulitsast, mis kaetud asfaldiga, ja kahest rööbiti jooksvast vanalinna tänavast, mis mustad kitsad ja kõverad nagu keskaegsed tänavad kunagi. Peatänav kõrval asub plats, millel seisab ausammas kellegile tisedale mehele atleetiliste musklitega kätel, jalgadel, kõhul ja isegi seljal. Pea on tal väike ja vaatab abitult, kissis silmadega mere poole. Mõtlesin, et milline jõumees see küll võiks olla, kes saarel nii kuulsaks sai, et talle ausammas püstitati. Selgus, et see on

Napoleon, ainuke ja kustumatu korsiklaste uhkus.

Vaatomata varajasele hommiktunnile platsil jalutas ja istus mitme-

... pistis ärevusest mulle suhu vahupintsli.

suguseid logelejaid. Süüa pähklid pakuti mulle veel kaks korda. Platsi ilustasid palmid ja nende juures pingikesel istus nais-kiirpiltnik punases undrukus. Tema ümber askeldas seitse-kaheksa tasuta ja palkamata abilist. Nähes mind, piirasid nad mu sisse ja hakkasid veenma, et lasaksin ennast pildistada. Asusin palmi alla ja võisin palitu kävarrele, sest teda seljas kanda polnud mingit võimalust — nii kuum oli, kuigi juba detsember, — ja lasin ennast pildistada. Logelejad aitasid mul kohe võtta sobivat, nende arvamise järele, poosi. Nad haarasid mind kätega näost, kiskusid kord mu silmi pärani valla, siis surusid jälle poolenisti kinni. Üks püüdis koguni seljagant mu pead paigal hoida ja mul polnud mitte vähe vaeva, et nende liigagarust vaigistada. Ent see tuli neil kõik puhtast südamest: vähematki ulaklikkust, veel vähem huli-gaanlikku polnud nende lõunamaiseis elavuses ja vastutulelikkuses. Viimaks mind pildistati. Kümne minuti pärast oli pilt valmis, kuid minuni jõudis ta viimases järjekorras: ta käis käest kätte üle terve platsi ja kõik olid võttest vaimustatud. Vaheldes kätega tervitasid nad mind õnnestunud ülesvõtte puhul.

Logelemine on korsiklaste krooniline viga.

Prantsusmaa, kellele kuulub Korsika, hellitab seda saart ja hoolitseb kõigiti ta elanikkude eest. Korsiklased leiavad, et see nii olema peab-

ki, ja seletavad seda ei millegi muuga kui tänuga Napoleoni eest.

Napoleon — see on korsiklaste kustumatu varandus, mille protsentidest elavad nad sest ajast saadik, kui see nende kaasmaalane kuulsaks sai, ja millest tahavad nad elada aastast aastasse lõpmatuid aegu. Vähe sellest, et Napoleon on nende rahvuslik uhkus, nende, nii öelda, lipp, ta on isegi nende usk, võib öelda, nende omapärane „pass”. Peale Napoleoni neil midagi ei ole ja ka ette näha pole.

Napoleon — see on nende minevik, olevik ja tulevik.

Kunagi oli Korsika Itaalia päralt, Itaalia on ligi, inglaste kitsendused pole ka veel meelest ununud, ning nüüd Korsikal kõik lehekused annavad ainult aga ühte ja sedasama informatsiooni, nagu oleks Mussolini enese kuulutanud Itaalia Napoleoniks ehk veel kõrgemaks kui Napoleon. Sellest aitab, et tõsta korsiklaste viha Itaalia vastu. Isegi vanamees võõrastemajast, kes kõndis särgi-väl, hüppas täitsa noore hingega, kui rääkis habemeajajaga „politikast”. Ja see „politika” oli imelihtne: vaja hävitada Mussolini! Kuidas tema julges ennast „kuulutada Napoleoniks”! Ja habemeajaja, hall vanake, kes vahutas mu nägu, pistis ärevusest mulle suhu vahupintsli.

Pea kogu saar saab pensiooni.

See võõrastemaja peremees särgi-väl, püksata, saab ka pensiooni. Sõnaga, kellele vaatad, kõik saavad pensiooni ja on isegi uhked sellele.

Õieti, mitte just uhked, kuid leiavad, et see peab nii olema. Pension saavutatakse õige lihtsa kuuma kliima faiskuse kavalusega. Niipea, kui keegi tunneb, et ta enam terve pole, astub sõjaväkke või politsei teenistusse, teenib kuud paar, kõige enam pool aastat, ja läheb siis erru pensioniga. Õige lihtsalt.

Elu saarel on täitsa provintslilik. Eluviisid on äärmuseni kombelikud. Võib olla sellepärast, võib olla muil põhjustel on saare noormehed ja neid väga ilusad. Korsikat kutsutaksegi „llu saareks”. Ilu, näiliselt, hoitakse kombelikkusega. Ei näinud, et meesterahvas ja naisterahvas oleksid käinud käsivangus. Ajaccio linnas nägin liigutatavat kohtamist. Vististi oli see kuumim armastus. Jalutajate hulgast eraldas neiu ja läks keskpimedat platsi. Teiselt poolt tuli sinna noormees. Nad seisatasid seal minutit viis ja läksid siis jälle kumbki kumbagile poole. Vististi olid need julgemaid armastajaid Korsikas.

Korsiklaste peamine lõbu,

olgu see Bastias, Ajaccios või teistes linnades, on jalutamine tänavail. See edasitagasi käimine algab kell viis-kuus õhtul ja lõpeb kell kaheksa. Terve linn on jalul, käiakse ühe Napoleoni ausamba juurest ühel tänava otsal teise ausambani teisel tänava otsal, kohvikust „Napoleon” kinoni, mille nimi ka „Napoleon”. Pärast kella kaheksat on tänav tühi ja siis juhtub minema veel vaid mõni üksik, kellel „kuri” kuulsus. Mulle näidati kahele isikule, keda peaaegu boikoteeritakse sellepärast, et nad istuvad kohvikus kuni kella üheksani või vahest koguni poole kümnendi.

Armukadedad on korsiklased erakordselt. Niisamuti äkilised.

Juba viietestkümne aastaselt kannab Korsika poiss revolvrit

või nuga ja ainult ootab, et teda keegi solvaks või heidaks silma ta õele või sellele, kelle märkinud ta oma tulevaseks. Siis ilma pikema jututa lastakse kõiku relv.

Püüdsin saada teada, mida tehakse Korsikal neis väikestes mägilinnades. Kuid siiski seda teada ei saanud. Saar on üle külvatud mägedega, kaljurahnudega ja aukudega nende vahel.

Mäeküngastel söövad väikesed karjad. Karjased on ürgvälimuse ja hingeeluga. Külades tehakse juustu — teravamaigulist, kibedat ja lehkavat.

Käisin linnades läbi kõik kauplused, küs's'n. millist käsitööd tehakse Korsikal,

mida omapärasest mälestuseks osta võiks,

kuid peale halbade postkaartide ja augade, mis tehtud Prantsusmaal, sõnaga „Napoleon” teral, ma midagi ei leidnud.

Riietutakse hästi, euroopalikult. Eriti hästi naised. Korsika rahvariie on must, tagasihoidlik, kuid seda kantakse harva. Jõukamad käivad riides koguni Pariisi moodide järelle. Väga sagedane nähe on riietuse sobimatus mehe ja naise vahel.

Istusin väikeses kalasadamas tundide viisi.

Kalameeste eluvis pakub palju huvitavat.

Midagi naiivset, liigutatavat on nende kuiudes, nägudes ja isegi liigutustes. Mööda kivekallast kõiguvad kalameeste paadid kõie otsas. Ainult paaris neist on mootorid.

Kell kaksteistkümmend minnakse merele püügile ja kell kolm tullakse tagasi. Täitsa näoga sõuab kalur kaldale, paadi põhjas on tal korv saagiga. Saak ei ole kuigi suur: viis-kuus kalakest, vahest meretäht, vahest midagi angerja taolist. Kaldal ootab euroopalikult riietatud naine. Kalur peab lootsikust astuma kaldale, mis kõrge meetrit poolteist. Kalad tõstab ta mustast korvist (aldrekule, mille toonud naine. Alandlikult võtab naine vastu püügi. Kalur toitja, kaitsja ja peremehe iseteadvusega korraldab lootsikus inventuuri. Seda kõike toimib ta uhkesti, asjalikult, plastiliselt. Viimaks püüab astuda kaldale ise. Ühe kaenla all on tal pintsak, teise all pudel, käes kõis. Nii kaldale pääseda on raske. Ta paneb pudeli ühe kaenla alt teise alla ja selle asemele pintsaku, võtab kõie teise kätte — jälle ei tule midagi välja. Samal ajal tuleb keegi vanamees, päris tudike — neid on siin palju vedelemas päikese käes — ligineb kõikuvatel jalgadel, käed värisevad, kummardub ruttu, laseb põlvili ja millegipäraselt löikab läbi kõie, millega kinnitatud

K. Ščerbakoff'i

Kunstnik K. Ščerbakoff pühitses möödunud kuul oma 50-dat sünnipäeva.

„Pariisi ümbrus”

Lootsik kalda külge.

Täitsa mõtlematu tegu. Lootsik ujub eemale kaldast ühes peremehega, kes seisab püsti, pudel ühe ja pintsak teise kaenla all. Algab äge sõim. Kisavad ja käravad kõik: teised kalurid, lootsiku peremees, vanamees, naine taldrekuga ja möödaminejad. Kuid mõne minuti pärast muutub sõim juba loiuks. Teiste paatidega sünnib sama lugu. Sagimine ja lärm. Vahest läheb aga lugu ka tõsiseks. Nii näiteks läksid kaks meest ühe kala pärast tülli, et kumb saab meretähe omale. Lõppes sellega, et üks sülitas teisele näkku. Üldiselt sünnib aga kõik tasa ja targu.

Kalur naisega läheb koju. Kalad praetakse ära, prae kõrvale pannakse lauale kruusiga veini, tükk juustu, ja ollakse söönud.

Läheb siis vaja palju selles paradüüsis,

maal, kus läbi aasta lõhnavad apelsinid, kus õhk on täis rammestavat magusat aroomi?

Bastiast kuni Ajaccioni on rongiga kuus tundi. Tee läheb kogu aeg kesk metsikut maastikku. Nigelad sillad ühendavad kaljurünkad. Rong on väike, roopad kitsad.

Kuid milline ilu! Päike mängib mägedel ja orgudes. Puud, põõsad,

varjud, jõed, udud — lausa mitmesuguste värvide maailm.

Ajaccios on elu niisamasugune. Jälle plats ausambaga Napoleonile, jälle kohvik „Napoleon”, võõrastemaja „Napoleon”, kirjutusmaterjali kauplus „Napoleon”, kirjaümbrikud pealkirjaga „Napoleon”. Samuti üks peauulits ja samuti kui Bastias jalutamise viiest-kuuest kuni kaheksani ning siis — tänav tühi ja pime. Samasugused inimesed. Samasugused kalurid.

Ajaccios külastasin ka Napoleoni maja. Vaat', kus sündis see suur korsiklane! Maja seisab kitsal tänavakesel — ühes vähestest ses linnakeses, sest ka Ajaccio nagu Bastia koosneb vaid platsist, peatänavast ja kahest-kolmest viletsast kõrvaltänavast. Vaatasin Napoleoni voodi jäänuseid, ta lauda, kappi, mis oli ta ema oma.

Detsembris purskas Vesuuv,

laava oli nii tuline, et vihm muutus vuruks meetri kõrgusel maast. Mis oleks juhtunud minuga, kui oleksin ühel sellisel ööl sõitnud laevaga, kus päästepaadid, nagu ma nägin, kuhugi ei kõlba, kus kapten ei hooli laevast ega inimestest, vaid kel vaid üks eesmärk — võimalikult rohkem võtta peale kaupa, võimalikult enam teenida? Seal hukku laevu ja in-

Relvastuse vähendamise konverents.

Jaroslav Hašek.

Relvastuse vähendamise konverentsi esimeest lombakat Thomas Hawkinsi ootas San-Franciskos jahtlaev, millel ta, õõtsudes Vaikse ookeani lainetel, pidi ennast tuulutama mõnda aega, kuni uuesti koguneb puhkusele läinud konverents.

Arstid, kes ravisid selle konverentsi üksikuid liikmeid, konstateerisid ravialuste suurema osa juures kõhu kinnisust, pideva melanhoolia tunnuseid, peavalu ja mao saastumist, mis tingitud liikmete eluviisest lugematutel bankettidel. Iga sarnase banketi järele konverentsi liikmed kaotasid võime pidevaks mõtlemiseks ja imetlesid ainult seda lollust, mida kirjutasid järgmisel päeval aja-

lehed nende istungite aruannete näol. Neil päevil, näiteks, juhtus, et banketist tagasitulekul kleepus istungisaalis nende külge mingisugune professor alkoholismivastase liiga kongressilt, kellele võimaldati sõnavõtt.

See professor, hoides kramplikult kinni kõnetooli äärest, vahetpidamata tagudes (endale vastu rinda ja vääneldes nagu hernehirmutus tormi ajal, pidas kolmetunnilise kõne sellest, kuidas 1775. a. astus tegevusse vulkaan Stramboli Lipari saartel. Kui peale ta kolmetunnilist kõnet kõik veendusid, et ta kõneles täiesti väljaspool päevakorda ja et sellel kõnel pole

vähematki ühist relvastuse vähendamise konverentsiga, saadeti ta kallale konverentsi teenrid, kes igasugu vastupanu likvideerimiseks alul togisid ta uimaseks ja tassisid siis politsei-jaoskonda isiku kindlaksteigmiseks.

Kõik konverentsist osavõtjad olid murtud sellest vahejuhtumisest ja tundsid, et päevast päeva muutuvad üha lollimaks.

Selles veendusid nad kõige enam siis, kui lugesid ajalehist konverentsi tööde viimast aruannet, millest leidsid, et eelmisel päeval 15-dal ööistungil relvastuse vähendamise konverents oli määranud:

„Punkt 26. Kuna selgunud on, et Hiina vabariigil puuduvad drednootid ja soomusristlejad, relvastuse vähendamise konverents otsustas, et:

Riigid, kes võtavad osa konverentsist, kohustuvad avama Hiina vabariigile krediidi 300 miljardi frangi suuruses summas selleks, et ta oma relvastuses oleks võimeline jõudma järele teistele konverentsil esindatud riikidele... Hiina vabariik omalt poolt kohustub kolme aasta kestel ehitama erikava järele 40 drednooti ja 30 soomuslaeva; kohustub lammutama 5 olemasolevat 3. järgu vanemat tüüpi ristlejat ja andma Kantoni sadama rannusvahelise komisjoni kontrolli alla. Konverentsil esindatud riikidel ei ole midagi selle vastu, et Hiina laevastiku esindajad võtaksid osa Simploni tunneli ehitusest...

... ja telefonijaama ehitamisest Ararati mäel,“ — lugesid relvastuse vähendamise konverentsi liikmed kokkunult edasi.

Esimees Thomas Hawkins kainestus otsekohe nende teadete lugemisest ja tundis kahtlust ajalehesõnumi tõepärasuses. Kuid, kui talle esitati konverentsi kiirkirjalised protokollid, siis peaagu lämmatas ta hingamise astma: kogu 26. punkt oli tema oma ettepanek, mis oli võetud vastu ühel häälel, konverentsi liikme Woodworth'i poolt esitatud täiendusega:

„...ühtlasi lubatakse neegrivabariigi Libeeria valitsusele ehitada viis

mes enam kui arvata võib. Ajakirjandus tihtigi vaikib niisugustest õnnetustest.

Kui jõudsin Cartest Ajacciosse, oli suur torm. Meri oli must ja lained kolmekordse maja kõrgused. Oli umbes kell 6 hommikul. Linnas oli vaikne, millegi pärast ei põlenud gaas ja mööda tundmatuid tänavaid tuli liikuda edasi peaaegu kobades. Astusin väiksesse kauplusesse ja küsisin elektri-taskulaternat. Poodnik vastas, et taskulaternaid tal ei ole, kuid neid võib saada kõrvalkauplusest, jooksis välja ja tiris mu järgmise kaupluseni. Seal avaldas sügavat kahetsust, et see oli kinni. Ohates ja vangutades pead pakkus ta mulle küünalt ja tikke. Selleks tuli minna tagasi tema poodi.

Ma läksin, ostsin, kuulasin kümme korda „merci, monsieur“, aga siis, kui väljusin, leidsin taskulaternate kaupluse just suletud poe kõrval. Poodniku lahkus oli läbipaistev: ta tahtis mulle müüa küünla ja tikud.

Ilma suurema vaevata leidsin võõrastemaja. Need on Ajaccios kummalised. Enamasti restoran ja selle juures paar tuba. Mulle pakuti tuba viiendal korral.

Korsiklased üldse ehitavad majad kõrged.

Kõrged ja kitsad, võimatute trepiastmetega. Maja kahe-kolme korterilaiusega, kuid tingimata viiekord-

ne. Selletõttu seal majad ka tihti varisevad kokku. Lugesin ära neli kokkuvarisenud s. o. valesti ehitatud maja ainult Bastias.

Läksime viiendale korrale. Tuba oli pisike, tolmune. Suur pühakuju, metallist, must ja tolmune, oli kinnitatud kõrge voodi päetsi külge; närtsinud lilled jüstasid teda. Mind huvitasid akna eesriided. Neil oli joonistus, mis mul meele lapseõlvest: põder suurte haraliste sarvatega. Seluseid eesriideid valmistati aastat kaksikümmend tagasi Lodsis.

Vaatasin tuba ja tusanesin. Teenija, kes näitas tuba, tundis end solvatuna ja küsis päris kihvtiselt, miks mulle tuba ei meeldi. Vastasin, et on must, pole sobiv ja kallis. Selle asemel, et koristada tuba, hakkas ta veenma mind, et terves linnas ei leia ma tuba suuremate mugavustega. Rahustasin teda ja jäin elama sinna suurepärasesse hotelli.

Laeva saabumine Bastiasse või Ajacciosse või ärasõit on suursündmuseks.

Ainult kaks korda nädalas tuleb laev. Laevale tullakse vastu, kuid eriti pühalikult saadetakse: kaus lauldakse, hüütakse rannalt laevale, vilistatakse noorelt ja kergelt, naised naeravad — see kõik jääb meelde. Ei ole midagi ilusamat lahkumisest lõunamaa rannikult, õhtul, tumedal veel, all sinise taeva täis eredaid tähti!

allveelaeva tingimusega, et need oleksid värvitud neegri värvi..."

"...Pole midagi imelikku selles" — kirjutati selle peale ajalehis —, et teisel päeval esimees Thomas Hawkins väriseval häälel, mis nii hästi sobib ta kõhna näoga, kandis konverentsiistungil ette järgmise suurepärase kõne: — Minu härrad! Ei saa salata seda, et meie senistel istungitel on õnnestunud saavutada hiilgavaid tulemusi ja laialist edu. Oleme töötanud läbi 26 ettepanekut ja võtnud vastu otsusi 26 punkti all.

"— Teie kõik teate, et töös ei ole ma kunag' hoolinud oma tervisest. Kuid, minu härrad, meie töö iseloom nõuab, et meie ettevaatusega suhtuksime oma tervisele. Ülepingutus murrab ka härja jõu. Meie närvid vajavad puhkust.

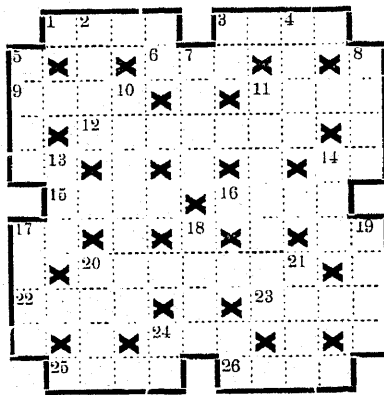
"— Selletõttu, minu härrad, esinen ettepanekuga määrata konverentsile kolmenädalaline vaheaeg, et meil võimalduks koguda uut jõudu." (Tormilised kiiduavaldused.)

—Konverentsi liige Le Rau, kes just tulnud tagasi lubamatus seisukorras lähemast restoranist, asub kõnetooli, taob rusikaga vastu pulti ja karjub: „Visake mind välja siit! välja minuga siit!"

Peale selle itsidendi palus sõna Boliivia esindaja Huaraze di Vega, kes seletas, et tema hääletab härra konverentsi esimehe ettepaneku vastu. Juba kolmandal päeval peale konverentsi töö algust palus tema oma valitsuse nimel, et Boliivia vabariigile võimaldataks tema senine sõjavägi, mis koosneb 12 relvastatud mehest, kes moodustavad presidendi kaitseväge ja lossi vahtkonna. Samal ajal aga konverents, arutades seda küsimust, otsustas, vaatamata tema protestile, et Boliivia peab suurendama oma sõjaväge 12 mehelt 120.000 meheni, põhjendades seda sellega, et Boliivia naaberriikidel Peruul ja Tšiilil on kummalgi 120.000 meheline vägi. Konverentsi poolt vastu võetud põhimõtte kohaselt peab naaberriikide vägede suhe olema väljendatud proportsioonis 1:1.

"— Minu härrad," — ütles äritatud häälega Huaraze di Vega, — „lugupeetud koosolek! Just täna saabus minule minu valitsuse ettekirjutus, milles näidatakse ära, kui võrd absurdne on lugupeetud konverentsi otsus. Boliivias on praegu

Ristsõnad nr. 2.

Paremale. 1. Armastus ladina keeles. 3. Vana eesti mehe nimi. 6. Eesti telegraafi agentuur. 9. Menukas näitekirjanik. 11. Ligikaudu, kaunis. 12. Tuntud põllumeeste juht ja kiristaia. 15. Rühm lauljaid. 16. Kristliku noorte organisatsiooni nimetus, lühendatult. 20. Kuulus Itaalia 17. sajandi kunstnik. 22. üks luuletaja Byroni eesnimedest. 23. Jaam lõunapool Tartut. 24. Sügav-vesine maa. 25. Sirgejooneliselt. 26. Vastuhakk.

Alla. 2. Vana eesti naise nimi. 4. Palk, honorar. 5. Kauga aja eest. 7. Sööginõu. 8. Kõrgsoo. 10. Aukraad. 11. Pealpool asuv. 13. Varasurnud eesti prosaist. 14. Eksimus. 17. Eesti luuletaja. 18. „Aasta“ ladina keeles. 19. Maa keset vett. 20. Skandinaavia mehenimi. 21. Kaunis.

mehi üldse umbes 80.000 — ja teie tahate, et meie peaks omale sõjaväe, milles 120.000 inimest! Mis meil siis teha? Kas peame olemasolevad mehed lõikama pooleks või peame naabritelt laenama 40.000 sõdurit? Sellega aga rikuksime meie konverentsi teist otsust, millega keelatakse sõdurite kogumine naaberriikidest. Oige küll, meile on võimaldatud kolmeaastane tähtaeg, kuid, minu härrad, teie peate ometigi tunnustama, et nii kiirelt sigineda ei saa ka parima tahtmise juures mitte. Minu härrad, ma natukene ikka tunnen arvutamist..."

"Sel momendil katkestab kõnelejat Tšiili esindaja:

"— Teie valetate! Tooge siia teaduslik entsüklopeedia!" (kära ja segadus.)

"Eesistuja helistab ja saadab sekretäri entsüklopeedia järgi, võttes ühtlasi Boliivia esindajalt sõna. Esimees lausub kurvalt:

"Minu härrad, praegu teie olite ühe üleliigse ja tühja demonstratsiooni tunnistajateks. Ma ei leia sõnu, et väljendada seda kurbust, mis tekitas minus see juhtumus."

Sel ajal ilmub sekretär ja palub sõna.

"Minu härrad, teaduslikus entsüklopeedias ei leidu Boliiviat."

Boliivia esindaja tõuseb kahvatu, veel enam ärritatuna ja lausub: „Lugupeetud konverents, 2.347.000 ruutkilomeetrit!"

Kuid esimees võtab talt sõna ja palub sekretäri jätkata...

"Kuna teaduslikus entsüklopeedias ei leidu Boliiviat ja temast ei kõnelda seal sõnakestki, siis ei ole meie jaoks olemas ka mingit härrat Boliivia esindajat oma kaheteistkümnepäevase sõduriga! (Saalis naer.) Teen ettepaneku tühistada tema volitused ja heita ta välja konverentsi liikmete hulgast. (Häl: „Kuhu ennast toppinud!") See juhtumine on väga kurb ja näitab selgelt, missuguste raskustega tuleb konverentsil võidelda ja missuguseid takistusi ületada. Ärgu tuldagu siis ütlema, et siin ainult nalja tehakse!"

Ettepanek Boliivia esindaja väljaheitmise kohta võeti vastu ühel häälel, väljaarvatud üks liige, kes magas oma laua taga ja, ärgates valust, mille põhjustajaks see, et ta ninaots puutus vastu hõõguvat sigariotsa, tõusis üles ja ütles: „Vastu." Vaevalt jõudi ta istuda, kui tekkis keeris põrandaparketis ja hiigla kõrgatusega avanes lõhe saali seinetes. Konverentsi liikmed langesid kägarasse maha ja alles peale selle kui lahtus suits, võis näha, et esimees Hawkins kõlkus tüht püksisäärt pidi laes ja tegi liigutusi, nagu õpiks ta ujuma. Seal juures karjus ta: „Issand Jumal!" Valju juurdlusega tehti kindlaks, et plahvatus ei toimunud poliitilistel motiividel.

Ühe lõhkeainete tehase esindajad ootasid all mõningaid relvadevähenemise konverentsi liikmeid eesmärgiga pakkuda neile vastleiatud lõhkeainet „Washington".

Üks neist võttis tikkude asemel taskust karbi lõhkeainega ja ettevaatamatult lasi selle kukkuda maha."

Vaadake mispärast lombakas Thomas Hawkins sõitis puhkusele Vaiksele ookeanile.

LIISK ON LANGENUD!

2. Arno Alexander'i romaan.

Senine sisu:

Kaks sõpra Taavet Rebane ja Jaan Palu sattusid oma autoga Peipsi järve läheduses suurde lumetormi. Mõlemad mehed on pärit Tallinnast. Kuna autoga enam edasi sõita ei saa, jätaavad nad ta maha ja lähevad jalgsi otsima mõnd ciuhoonet, et pääseda tuisusurmast.

Pärast tüki ajalust lumes sompamist leiavad sõbrad ühe suure elamu. Suuri vaevu pääsevad nad sinna sisse, sest maja peremees keegi parun Stackberg pole just kuigi sõbralik ega külalislubke. Sõbrad ütlevad, et nad on Tallinna aja- tehemeled.

Elamu ühes toas on koos seltskond mehi, kes mängib suurte summade peale kaarte. Ka Rebane meelitatakse kaarte mängima. Tema partneriks satub keegi vana härra Meissner, kelles ta varsti tunneb ära oma ülemuse — kõrgema ametniku luureametist, kus ka Rebane ja Palu töötavad.

Rebane märkab varsti, et Meissner on valemängija. Meissner ja Rebane võidavad suure summa raha. Palu, kes vaheajal läinud omalkäel selle salapärase hoone ruume lähemalt uurima, leiab kustki läbilõigatud kõrgia laiba... Varsti lõpetab parun mängu ja teatab, et tal pole enam raha.

Tema häälest kostus nii suur kurbus, et see läks Rebasele südamesse. See mees oli tema silme all kaotanud varanduse. Võibolla äi see raha, mille kaotuse rikas mees varsti unustas, kuid võibolla oli see selle mehe viimane raha, mille ta välja pani, et seda tagasi võita, mis tal kord oli olnud. Ja tema, Rebane, oli selles kaassüüdlane, et sellelt mehelt oli nüüd võetud tema viimane.

Vaikides, nagu oleks paruni sõnad moodustanud mingi käskluse, tõusid kõik mängijad püsti ja läksid suures ruumis sinna ja teisale laiali.

Rebane nägi parunit ühele mängijale midagi sosistavat ja siis... Rebane ei uskunud oma silmi. See, mida ta nüüd nägi, oli kole ja arusaamatu. Ta ei suutnud mõista, mida see tähendas. Mees, kellega parun midagi sosistas, andis parunile ruttu ja salaja revolvri!

Enne kui Rebane selgusele oli jõudnud, mida tema nüüd pidi tegema, oli parun juba kadunud. Rebane otsis teda suures poolpimedas ruumis kõikjal, kuid ei leidnud kusagilt.

Segaselt laskus Rebane toolile ja põrnitses liikumatu pilguga enda ette. Siis tundis ta, kuidas kellegi käsi asetis tema õlale. Talle meenus kohe paruni tütar.

Kuid seekord polnud see paruni tütar, vaid — Palu. Ta seisis harkisjalu Rebase ees,

käes taldrik liha ja võileibadega, ning vaatas talle väga tõsiselt otsa.

„Mis maja see küll võib olla? Nii õudne ja kole,“ küsis Rebane kähiseval häälel rohkem endalt kui Palult.

Palu noogutas nõusolevalt peaga, pakkus Rebasele võileibu ja lisas tüki aja pärast juure:

„Väga veider jah, üleval toas just meie kohal lebab üks läbilõigatud kõrgia mees.“

4.

Tänu kauaaegse tegevusega luureametis omandatud enesevalitsemisele, suutis Rebane hoiduda karjatusel ja äraandvatest kiiretest liigutustest. Teda häiris Palu ükskõiksus, kuigi ta endale pidi tunnistama, et ükskõiksus ja külmaverelisus oli antud juhul see kõige soodsam.

„Täna, ma ei saa praegu süüa,“ ütles Rebane etteheitvalt ja süütas endale rutuliselt paberossi. Tema välimus ei reetnud sugugi, missuguse teate ta praegu oli saanud. Ainult see, kes teda hästi tundis, võis märgata, et ta suitsetas nüüd palju kiiremini kui tal muidu kombeks oli.

Palu kehtas õlgu ja sõi vaikides edasi.

„Kui kaua?“ küsis Rebane.

„Arvatavasti kolm tundi,“ vastas Palu, kes kohe taipas, et tema sõber küsis, kunas see mees seal üleval surnud oli.

Rebane hingas kergendatult. Ta oli arvanud, et see laip seal üleval oli majahärra ise. Kuigi ta endale küll kohe oli selgeks teinud, et keegi ei võta selleks revolvrit, et endale kõri maha lõikama minna, tundis ta end siiski alles nüüd rahulikuna. Kui tema kartus oleks tõsi olnud, siis oleks tema — Rebane — end eluaeg pidanud mõrvariks!

„Ja keegi ei tunne siin selle asja vastu vähematki huvi,“ pomises ta mõtlikult.

„Nähtavasti — ei keegi,“ arvas ka Palu.

Äkki vaatas Rebane üles.

„Kuidas ja kust sa ta leidsid? Kas näib, et laipa on püütud peita? Kas jälgi on? Lühidalt, kas paistab, et tegemist on mõrvaga?“

„Päris kindlasti. Mees lamab keset tuba vaibal. Laiba juures on hiigla vereloik.“

Nuga ega ka mõnd muud löögiriista, millega ta endale surmahoobi oleks võinud anda, pole laiba läheduses näha. Kuid kõige imelikum tuleb alles nüüd...“

„Noh?“ kiirustas Rebane.

Kuid Palu vaatas enne ettevaatlikult ringi, kui rääkis edasi. Alles siis, kui ta oli veendunud, et keegi polnud neile nii lähedal, et oleks võinud kuulda nende juttu, kummardus ta Re-

base juure alla, pistis endale paberossi suhu ja nõudis sellele tuld. Nõnda rääkides ei äratanud ta kellegi tähelepanu.

„Ruum, milles surnu lebab, on midagi muusikatoa sarnast,” surus ta tasa läbi hammaste. „Surnu on aluspesus.”

„Aluspesus... ja muusikatoas?” kordas Rebane segaselt.

„Jah,” kinnitas Palu. „Ta jalad on saasteta ja krae ning kaelaside puuduvad samuti. Kuid laiba särk on tärgeldatud rinnaesisega.”

„Nähtavasti tapeti see inimene kusagil mujal ja toodi laip siis siia,” arvas Rebane otsustavalt.

Palu raputas pead.

„Võimata. Lähedal pole näha verepritsmeid ja laip on üleni verine.”

„Tähendab, siis...” algas Rebane koheledes.

„Kindlasti,” katkestas teda Palu rahulikult. „Sellel inimesel võeti tema riided enne tapmist seljast ära.”

„Pärast tapmist, tahtsid sa öelda,” parandas Rebane.

„Enne tapmist,” kordas Palu uuesti rõhuga. „Ma arvan, sa võid minu sõnu selles suhtes usaldada. Saudan kindlaks teha, kas tapetul võeti riided seljast enne või pärast tapmist... Ei, mees lamab täpsalt sellesamas asendis nagu ta kukkus pärast surmavat löiget. Laiba nägu on hirmust koledasti moonutatud.”

„Tähendab, ta teadis...”

„Muidugi teadis ta seda.”

Rebane tõusis püsti.

„Ma teatan mõrvast kohe telefoniga politseile,” sosistas ta Palule.

„Ära vaeva end asjata,” vastas ta sõber. „Telefon ei tööta.”

„Kuid see on ju siis...”

„Nagu nõiutus! Täiesti minu arvamine.”

Rebane seisis laua juures ja mõtles. Kaardid olid ikka veel laual laiaili. Rebase pilk langes juhuslikult kahele kaardile, mis lebasid kõrvuti. Ta vaatas neid kaua, enne kui taipas, mida ta õieti nägi. Need olid kaks ruutu-sõdurit.

Kui ta pikkamööda ümber pöördus, seisis Palu kõrval Meissneri kõhetu kogu. Näis, nagu oleks see mees suutnud lugeda teiste inimeste mõtteid.

„Noh, mu härrad, kuidas meeldib teile see maja?” küsis ta hapu naeratusega.

„See siin on härra Meissner,” ütles Rebane rõhuga Palule. Siis pöördus ta järsku Meissneri poole ja sõnas:

„Tohin ma teile tutvustada oma ametivenda Jaan Palu!”

„Rõõmustab,” vastas Meissner ja naeris jällegi. Ta ulatas hämmastunud Palule oma kol-

Pisike armas oravake tahab inimestega meeldi heas vahekorras olla. Kui tema vastu hea ollakse, siis muutub ta õige taltsaks.

lase käe. „Olen teist juba varemgi midagi kuulnud...”

Äkki hoidis Rebane laualt leitud kaks ruutu-sõdurit Meissneri ees.

„Härra Meissner, teie unustasite midagi.” ütles ta sellejuures väga tõsiselt.

Meissner viskas temale küll mürgise pilgu, kuid võttis pakutud kaartidest ühe vastu ja pistis selle rahulikult tasku.

„Teil on õigus,” ütles ta tasa. „Niisuguseid asju ei tohi jätta laokile. Muide — nii päris meie oma vahel, — mida teete teie siin õieti? See lugu selle hm... hm „Uudislehega” oli vist mõeldud nii rohkem laiematele hulkadele... hm... eks ole?”

„Meie jälgime üht äärmiselt kardetavat vene naissalakuulajat,” ütles Rebane, kes otsustas oma ülesande avaldada, et sel kombel ehk ka Meissneri väga kummaliste toimingute üle selgust saada.

„Arvatakse, et see naissalakuulaja tahab täna- või hommeõsel siin ümbruskonnas üle piiri minna. Tal olevat kaasas väga tähtsad dokumendid. Meie tahtsime minna Kodaveresse, kus pidime kohtuma dr. Elbingiga. Tema on kõik lähemad teated selle naissala-

kuulaja kohta. Kahjuks segas meie kavatsusi halb ilm."

Meissner noogutas mõtlikult pead.

"Tean, tean..." pomises ta. "See on väga tähtis ülesanne, mu härrad. Salakuulajanna ei tohi mingil tingimusel üle piiri pääseda. Ma arvan — see on teile täiesti selge?"

"Jah, jah muidugi," ruttas Rebane kinnitama. "Nagu juba ütlesin, takistas tuisk meie tegevust..."

Meissner ei lasknud teda edasi rääkida.

"Astuge kohe dr. Elbingiga ühendusse," käsutas ta. "Siin leidub kindlasti telefon."

"Kahjuks ei tööta see telefon," segas end nüüd jutu sekka ka Palu.

Meissner kohmetus järsku millegipärast ja vaatas pörandale.

"Telefon ei tööta... hm... väga imelik, eks ole? Veel midagi, mu härrad," sõnas ta siis järsku. "Mul on teoksil üks väga tähtis asi, äärmiselt tähtis asi," kordas ta siis veel. "Ja sellepärast arvestan ma ka teie toetust igal juhtumil. Kas saite minust aru?"

"Saan teist täiesti aru," vastas Rebane mõtlikult.

"Kuid ehk on teil võimalik meile seletada, milles just asi seisab, kas või osaliseltki..."

"Kas teie ei märganud paruni juures midagi iseäralikku?" küsis Meissner teist silma vidukile pigistades.

"Paruni juures?" Rebane mõtles, mida pidi ta ütleva, sest paruni juures oli ta nii palju kummalist märganud.

"Ta kannab frakki," algas Rebane oma loetelu. "Ta kaotas nii palju raha, peale selle nägin ma, kuidas ta ühelt mehelt võttis revolööri..."

"Näete, näete!" hüüdis Meissner võidurõõmsalt. "Ka teie märkasite seda..."

Ta vaikis järsku hirmunult, sest kusagilt lähedusest kostis tume pauk.

5.

Meeste jutt lõigati otsekui noaga pooleks. Kõik jäid pinguli kuulutama. Kuid kõik jäi vaikseks.

Parun! — kihvatas mõte läbi Rebase pea. Ta tundis, et ta oli olnud hoolimatu teise inimese saatuse vastu, ja nüüd oli ta vist selle teise surmas kaassüüdlane.

Üldise vaikuse lõpetas kellegi vali ja karm mehe hää:

"Keegi ei tohi sellest ruumist minu loata lahkuda! Mina olen kriminaalkomissaar Raudsepp. Palun kõiki jääda rahulikuks. Ma selgitan selle mõrva varsti."

Rebasele tundus imelikuna, kuidas kuulnud lasust saadi kohe järeldada mõrva.

"Kas tahate ka mulle keelda siit ruumist lahkumast?" hüüdis Meissner oma kuiva hääga.

Kõigi pilgud pöördusid nüüd komissari poole. See oli hästi toidetud mees, nii umbes 40-aastane. Ta pealaele oli tekkinud juba väike ümarik juukstetühi koht. Komissar kandis halli joonelist ülikonda, mis aga jättis mulje, nagu poleks see tema jaoks õmmeldud. Kuldraamidega prillide tagant välkusid kaks tumedat leekivat silma.

"Kui teie soovite selle mõrva selgitamist võtta enda hooleks, hr. Meissner," ütles komissar kindlalt ja rahulikult, "siis olete teie siin käskija ja mitte mina. Kui aga teie seda ei tee, siis pean teidki paluma, minu korraldusi täita."

Rebane ootas, et Meissner vihastub, kuid tema suureks imestuseks jäi see aga õige rahulikuks.

"Ei, ei, härra komissar," keeldus ta headsüdamlikult. "Täitke aga oma kohust, mina teid sellejuures ei takista."

Komissar tahtis parajasti toast lahkuda, kui tema ette ilmus see neiu, kes viimasena sellesse kummalisse seltskonda oli tulnud ja kelle Rebane juba peaaegu oli unustanud.

"Lubage, et ma tulen teiega kaasa, härra komissar," palus ta nii armsalt ja pealekäivald, et väga raske oli keelduda.

"Minugi poolest," pomises komissar viimaks pahaselt.

"Lubage ka meid ühes tulla," palus äkki ka Palu, kes nobedasti teiste vahelt läbi pugenud oli.

"Kuid see on ju võimatu..." vaidles komissar vastu, kuid Palu ei lasknud teda kuigi pikalt kõnelda.

"Mis ühele kõlbab, see pole liigne ka teiselegi. Mispärast peaks üks teine leht rohkem saavutama kui „Uudislehti?" Mida kirjutaks küll meie leht teie kohta, kui teie võtaksite kaasa ainult ühe lehe kirjasatja?"

"Noh, olgu siis!" hüüdis Raudsepp ja tramnis jalgadega kannatamatult vastu maad. Ta tahtis veel midagi öelda, kuid heitis siis käega ja hakkas vaikides ees minema.

Palu lükkas niisuguste asjade puhul veidi raskemeelse ja aeglase Rebase enese ees uksest välja ja järgnes ka ise temale. Leena Kangru oli koridoris kuidagi valgust teinud, ja nüüd läksid nad neljakesti edasi.

"See oli parun," sosistas Rebane. "See oli kindlasti parun."

Kuigi Rebane oli seda sosistanud väga tasa, oli komissar seda siiski kuulnud.

"Mispärast arvate seda?" käratas ta karmilt. "Mispärast arvate, et just tema!?"

"Sellepärast, et ma nägin, kuidas parun laskis endale anda revolvri. Kindlasti tahtis ta oma elu lõpetada suurte kaotuste pärast, ja nüüd..."

"Lora!" katkestas jutu komissar. "Siin pole tegemist enesetapmisega, vaid mõrvaga, ainult

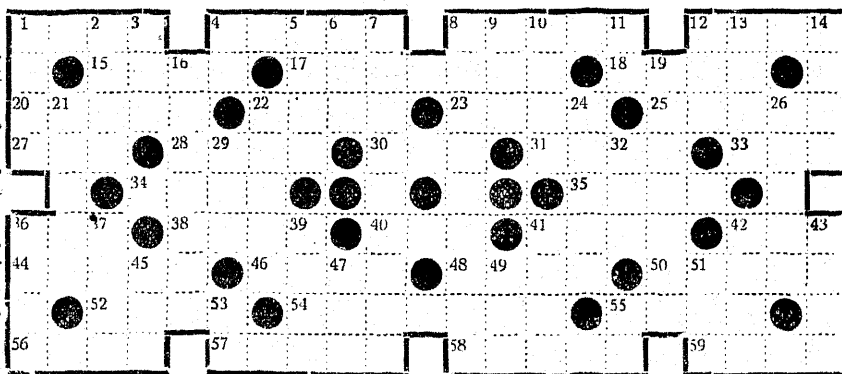
Auhinnalised ristsõnad nr. 3.

Auhinnaks kol. Partsi teos „Kas võit või surm” I, II ja III osa.

Paremale: 1. Pealuu, 4. rõhuv, 8. keskel, 12. pilvelõhkuja omanik Tallinnas, 15. palmide kasvukohti, 17. ebavirk, 18. araablaste suguharu, 20. toit, 22. tahab palju, 25. erak, 25. vald Virumaal, 27. mürgine loom, 28. mitte selge, 30. välismaa tuntud kirjanik, sotsialist, 31. tähendab ka vaeva, 33. õiglane, 34. riigi nimetus, 35. kala, 36. linn Malaita saarel Salomoni saarestikus, 38. naiskirjanik, eesnime algustäht ja perekonna nimi, 40. annab saaki, 41. varandus, 42. põhjamaade rahvaste jumalaid, 44. idamaine mehenimi, 46. on paadil, 48. mitte üksikud, 50. kirjamärk, 52.

elab maa sees, 54. politikamehi, 55. metsajumal, 56. tõuk, 57. mehe nimi, 58. meie paremaid teatreid, 59. habras.

Alla: 1. Saadakse äritsemisel, 2. löök, 5. meelitus, 4. üksteisele järgnevad kaashäälikud, 5. sõltumine, 6. kalapüügi-riist, harju murrakus, 7. keeleteadlane, 8. kuu, 9. suur ühing, 10. sama mis 34, 11. asesõna, 12. nõu, 13. tee, 14. on sepikojas, 16. murre, 19. vald Läänemaal, 21. ... päev, 22. saar Põhjameres, 24. juu-

diparane mehenimi, 26. teritaja, 29. riiginimetus, 32. aunimi, 36. on kotil, 37. ajamõiste, 39. väike tööriist, 41. tuntud oopereid, 42. käsklus, 43. sinna saadetakse luurajaid, 45. tühi koht, 47. surnud kinotähe eesnimi, 49. püügiriist, 51. on paljuil kullast, 53. asesõna, 55. noot.

Lahendused saata „Romaani” toimetusele hiljemalt 5. veebruariks s. a.

mõrvaga, mu härra! Mõrvaga! Kas saite aru?”

„Kuidas tulete just sellele arvamisele?” kuuldus äkki Leena Kangru värske hääl. „Minu arvates pole teil selliseks oletuseks vähe- matki põhjust.”

Komissar jäi seisma ja vaatas neiule kar- milt näkku.

„Kes on siin asjatundja — kas mina või teie?” nõudis ta kurjalt. „Seda, mida mina teen, ei oska teie aimatagi. Edaspidi ärge kü- sige enam nii rumalasti, muidu ei lase ma teid enam edasi tulla. Ja üldse — nüüd tuleb vai- kida! Siin kusagil luurab mõrvar, igal hetkel võib juhtuda, et saame kuuli ribidessc.”

Viimastel, väga tõsiselt öeldud sõnadel oli küllaldane mõju. Leena Kangrul näis igasu- gune isu küsimusteks kadunud olevat. Ta vai- kis nüüd kangekaelselt. Rebane ja Palu vahe- tasid teineteisega ruttu mõistva pilgu ja vai- kisid samuti.

Nad läksid läbi poolpimedate käikude, lä- bistasid suuri saale, astusid treppidest üles ja alla. Kusagil polnud näha midagi kahtlast. Nad ei puutunud kokku ka ühegi inimesega. Jäi mulje nagu oleks nad kõndinud mõnes nõiutud lossis, mis ärkas elule ainult kesk- öö-tunnil.

Raudsepp kõige ees, jõudsid nad jälle ühte suurde ruumi. Komissar katsus elektrit süü- data, kuid see ebaõnnestus. Ta keeras küll paar korda lülitajat, kuid valgus ei süttinud. Siis süüatas komissar otsustavalt oma tasku- lambi ja sööstis edasi, nagu oleks ta just sel- lest ruumist lootnud tabada roimarit.

Leena Kangru, Rebane ja Palu järgnesid komissarile veidi ettevaatlikumalt. Sellepärast

polnud nad ka just mitte komissari läheduses, kui juhtus midagi, mis niigi juba rõhuvat õu- dustunnet veelgi suurendas. Otseku nägematu käe poolt kustutatuna haihtus äkki valgus, Kohe selle järele kuulsid nad kähisevat karja- tust ning tugevat löögimütsu. Kuuldus — na- gu oleks raske mööbel ümber visatud.

Rebane haaras revolvri, vabastas selle ta- kistajast ja sööstis edasi. 6—7 sammu järele komistas ta millegi otsa, mis lamas põrandal. Ta kobas takistust ettevaatlikult käega ja lei- dis, et see oli inimkeha.

„Palu! Tähelepanu!” hüüdis Rebane poole häälega. „See, kes kustutas komissari tasku- lambi, peab olema veel siin.” Rebane süüatas nüüd oma taskulambi ja valgustas sellega põ- randal lebavat kogu.

See oli komissar. Ta lamas pärani silmade- ga põrandal ning ta kuklas oli haav, millest voolas verd.

„Ta elab,” ütles Rebane kergendusohkega. Komissarisse tuli nüüd tõesti elu. Tuliviha- selt, kirudes ajas ta end jalule ning vahtis otsivalt ringi.

„Seal on teie lamp!” hüüdis Rebane järsku ja näitas Raudsepa taskulambile, milline oli tervelt ja veatult pandud paar-kolm sammu eemal olevale lauale.

„Küll see on aga kummaline roimar, kes oma vastase lambiga nii õrnalt ümber käib,” arvas Rebane.

Komissar süüatas oma lambi uuesti ja nüüd uuriti lähemalt, mis õieti oli juhtunud. Nagu seletas Raudsepp, oli kellegi nägematu käsi lambi tema käest ära kiskunud ning siis sai ta tugeva hoobi rindu, mis ta paiskas pikali.

Kukkudes sattus ta pea vastu suure kamina äärt. Pea põrutus olnud nii tugev, et ta hetkeks kaotanud meelemärguse.

„Lubage, ma seon teie pea veidi kinni,” pakus oma abi Leena Kangru. Ta oli ühelt lauakeselt lina ära tõmmanud ja vaatas nüüd järele, kas see oli haava sidumiseks ka küllalt puhas. Neiu kiskus nüüd laudlinast ühe riba ja sidus sellega osavasti ja ruttu komissari pea kinni.

„Nüüd siis võime jälle edasi minna,” sõnas Palu võitlusvalmilt. „Vaatame lähemalt paremat kätt asuvat tuba, hr. komissar.” Seda öelnud, kummardus ta ruttu Rebase kõrva juure ja sosistas:

„Seal lamabki see... sa ju tead...” Nüüd soovis ka Rebane paremat kätt olevat tuba näha.

„Arvatavasti lippas see kallaletungija sinna,” ütles Rebane komissarile. „Ma teen ettepaneku...”

„Teil pole siin mingeid ettepanekuid teha,” lõikas komissar Rebase jutu keskelt pooleks. „Meie läheme nüüd teiste juure tagasi. Ma tean nüüd kõik, mis vaja.”

Rebane ja Palu olid seda kuuldes nii üllatunud, et nad isegi vastu vaidlema ei hakanud. Samuti näis olevat lugu ka Leena Kangruga, sest ka tema ei lausunud ainustki sõna.

Kui nad jõudsid tagasi sinna ruumi, kus teised neid ootasid, võeti nad küsimuste valinuga vastu.

„Teie ei tohi kellegile midagi rääkida!” karjus komissar vihaselt, kui Palu tahtis nende retkest üht-teist jutustada.

„Minu daamid ja härrad,” jatkas komissar,

„rahustuge. Kõik on korras. Kui kole see juhtum ka ei oleks, palun teid siiski tungivalt mitte pead kaotada ja nii minu tööd segada. Luban teile, et vangistan roimari veel käesoleval ööl.”

Rebane ei imestanud põrmugi, kui nägi, et Raudsepa rahustavad sõnad mõjusid inimestele hoopis vastupidiselt. Inimesed jagunesid väikestesse gruppidesse ja arutasid elavalt erutavat sündmust.

Äkki kuuldus väljast kiireid lähenevaid iooksusamme ja karjuvat naisehäält. Nii võis karjuda ainult inimene, keda jälgis surm. Enne kui keegi oleks saanud sõnagi suust, kisti uks lahti ning tormas sisse Marie Stackberg, paruni tütar. Ta jooksis joneilt Rebase juure ning pidi juba kukkuma. Rebane haaras neiu ruttu kinni ja toetas teda.

„See hirmus mees!” karjus ta, ning ta keha raputas krampplik nutuhoog. „See hirmus mees tahab mind tappa. Ta teab kõik, kõik, ja ta tahab... mind... nüüd... tappa...”

6.

„Rahustuge... rahustuge ometi,” püüdis Rebane neiu lohutada. „Teil pole ju siin meie juures vaja midagi karta. Keegi ei saa teile teha paha...”

(Järgneb.)

Järgmises „Romaanis” hakkab ilmuma

veel teine romaan.

Väga huvitav. Palju seiklusi ja armastuse keerdkäike.

Eelajalooline kultuur Balkanil.

Belgradi professor Vassitsh korraldas 1930. a. suvel Vinča küla juures Doonau paremal kaldal, umbes 25 kilomeetrit Belgradist allapoole, harukordselt tulemusrikkad väljakaevamised. Arvukate leidude varal võis kindlaks teha, et mükeena kultuur umbes 1400 a. e. Kr. Doonau kallasteni ulatus, samuti võis leidude põhjal konstateerida kosmeetilise tööstuse olemasolu selles hallis minevikus. Teadmised selle eelajaloolise leiukoha eksisteerimisest ulatuvad juba aastakümneid tagasi, ja pealiskaudseid väljakaevamisi toimiti a. 1908. Kuid alles annetuste kaudu inglise seltskonnalt avanes võimalus alustada laiaulatuslikke ja põhjalikke uurimisi. Väljakaevamise tingimused Vinča juures olid haruldaselt

soodsad. Doonau on sel kohal end uuristanud kaldasse ja kujundanud 18 meetri kõrguse kingu, mille juures üksikasjaliselt võib kindlaks teha mitme üksteisele järgnenud vana asunduse jälgi. Et paljastada eelajaloolisi kihte, tuli muld veepinna kõrgeni ära kanda. Siin leiti jälgi mesipuu sarnastest, katustega aukelamustest, mis kuuluvad kiviaega. Nende peal oli palju jäänuseid hüttidest, mis püstitati vitstest ja savist, latidest raamistiku najale, kõvakstambitud savist põrandaga ja savist ahjudega, mis väga sarnased veel tänapäeval Serbia talupoegade poolt tarvitavate ahjudega. Esemad, mis eelajaloolisest kihist päevalgele tulid, olid arvukad kivist tööriistad, nagu kirved, kalakonksud, väikesed

noad tulekivist, kvartsist ja obsidiaanist ning ehted sarvest ja luust. Kuid veel huvitavamad olid arvukad savist asjakased ja kujukesed, mis pealmises kihis esile tulid. Keraamika alalt leiti suuri jämedamalt valmistatud anumaid majapidamise jaoks ja rikkalikumalt kaunistatud, palju paremini valmistatud vaase, mida arvatavasti tarvitati religioos-seks otstarbeks. Nende hulgas jälgadega peekrid, amforid ümarguste kaante ja inimesekujuliselt vormitud käepidemetega, samuti nõusid mitmesuguste loomade kujul. Kõige ilusam on nõu peenest, pruunist savist, istuva linnu kujuline, suurte avausega saba juures ja väikese avausega rinnal; see on umbes 35 sentimeetrit pikk ja 25 sentimeetrit kõr-

ED. VISNAPUU.

Prof. J. Aavik 50-aastane.

(V. meie kaanepilt).

Tallinna konservatooriumi direktor prof. Juhan Aavik pühitseb 29. jaanuaril oma 50-dat sünnipäeva, millega on viidud kokku ka tema 25-aastase muusikalise tegevuse mälestamise juubel. Kuna käesoleval puhul sündmuse keskkohas seisab meie silmapaistvam vaimne jõud, kelle tööväli haarab väga laialt helikunsti alaga seotud ringe, siis võtab pidustustest osa rohke hulk organisatsioone ning asjale lähedasi isikuid. Tähtpäeva pühitsetakse korraga mitmes paigas, milledest esikohale tulevad „Estonia“ Tallinnas ja „Vanemuine“ Tartus.

J. Aavik astus mõõduandvalt avalikku muusikaellu 1911. aastal, kui ta pärast kompositsiooniklassi lõpetamist Peterburgi konservatooriumis võttis enda kätte dirigendi koha „Vanemuise“ sünfooniaorkestri juures. Sealne tegevus tõi tulemusena suure tõusu Tartus kontsertide alal. Orkestrikontsertide juhatamise kõrval ta tegeles hoogsasti ka kooridega ja hoolitses kammermuusika pakkumise eest. Helikunsti Selts ning Tartu Kõrgem Muusikakool võlgnevad temale palju tänu, kuna ta neile mõlemale pühendas eessammujana rohkesti viljastavat tööjõudu. Loova ja tõlgitseva tegevuse kõrval arenes pedagoogiliste ülesannete täitmine võrdlemisi laiades piirides.

Pärast kestvat ning tulemusrikast tööd tõi elu 1925. aastal J. Aaviku Tartust pealinna, kus ta asus „Estonias“ vastutavale ooperi- ja orkestridirigendi kohale ning arendas täie inuuga EMO segakoori juhtimist. Ühtlasi ta algas tegevust Tallinna konservatooriumi õppejõuna, millises asutises talle anti 1928. a. professori aste ning valiti läinud sügisel direktoriks.

Prof. J. Aavik töötas muusikaelu juhtimises väga laiapiirilisel. Juba mitmendat puhku ta täidab Lauljate Liidu esimehe kohuseid. Sama organisatsiooni poolt kirjastatav „Muusika-leht“ kutsuti ellu tema toimetuse all; seal ta seisab ka praegu mõõduandva jõu kohal. Prof. J. Aavikut tunneme muugi ajakirjanduse kaudu osava sulega töötajana; veel on ta end rakendanud teaduslikel aladel.

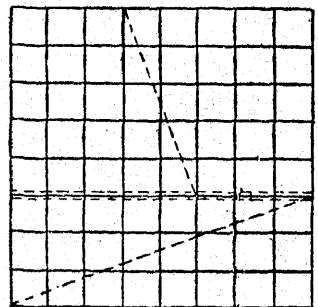
Prof. J. Aavikuga ja tema tööga meil ollakse tuttav väga laiades ringides. Ühelt poolt seda põhjustab tegevus seltskondlikult vaimse kandva jõuna ning laulupidude ja -päevade juhina, teiselt poolt aga hulgaline loominguvärv, mis oma mitmekülgse tõttu on tunginud kõige avaramates piirides meie ühiskonna sekka. Juba arenev laps saab osa prof. J. Aaviku tööviljast, kuna ta nende eest on hoolitsenud haruldase innuga. Täiskasvanu leiab vaimutoitu rikkalikust koorilaulude valikust nii tegelasena kui kuulajana. Paljud soololaulud ja klaveritööd pakuvad materjale meie kutsekunstnikele eeskavade täitmiseks; suurprogramme võimaldavad koostada orkestritööd ja kantaadid.

Prof. J. Aavikut kõige juures võime iseloomustada kui tõsist eesti meest, kes seisab oma kodumaa ja rahva teenistuses kõige vaimusega, armastusega ning eeskuju pakkuva tööga.

Osalisekski tänuvõla katteks toome südamlikumaid tervitusi ja õnnitlusi prof. Juhan Aavikule tema kahekordse juubeli puhul ning loodame paremate soovide juures paljudele headetele päevadele eelseisva tegevuse puhul meie kodumaa kasuks

ge, kaunistatud musta maaliga, mille värvi koosseis tundmata, kuid mis haruldaselt hästi säilinud. Kõik need leiud osutavad varajasele kultuurile Vahemere idarannikuil ja Väike-Aasias ja on iseloomustavad ägea kultuuri-valdkonnale. Prof. Vassitshi arvamise järgi on selle hilisema Vinča asunduse elanikud endi kultuuri saanud sellest valdkonnast, ja tööpoolest töid nad endi juure kaupmehi, kes Doonau ja Musta mere kaudu sõitsid kaubareisidele. Nad rajasid Vinčas asunduse, millel pidi olema teatud tähendus ümbruskonnale. Kuid ka juba eelajaloolisel

ajal oli siin arvatavasti kaubanduslik keskus, sest sellest kihist leitud tarberiistad on valmistatud aineist, mida ümbruskonnas ei leidu. Obsidian on toodud arvatavasti Karpaatidest, marmor ja tulekivi põhjast, ja nii pidi juba eelajaloolisel ajal olema vahetuskaubandus. Leiukohal avastatud tsinnoober vihjab sellele, et see aine oli kaubaartikliks, mille vastu Vinča elanikud vahetasid võõraid aineid. Tsinnoober on võetud Avala mäe lademeist, ning võib oletada, et Vinčas juba eelajaloolisel ajal oli värvi- ja kosmeetiliste atri-butide tehas.

Elmises „Romaanis“ ilmunud ruudumõistatuse lahendus.

65 numbriga figuuri saate, kui lõikate ruudud lahti näidatud jooni mööda ja panete siis kokku.

Maksimiljan Artus.

Põgenemine udus.

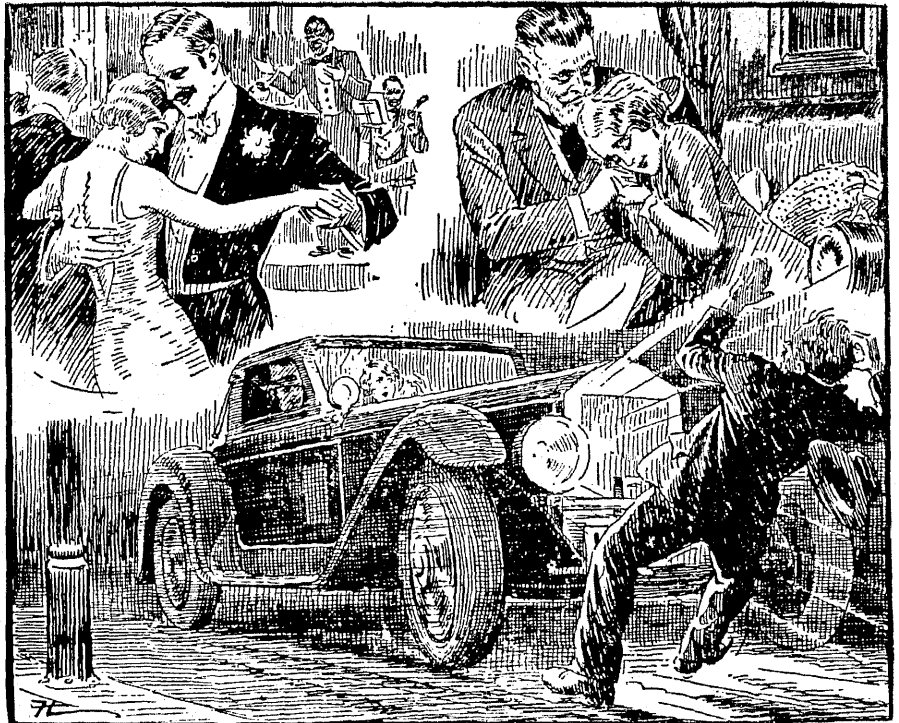
Nagu mingi valge viirastus libises Mona Deering tasa trepist alla, möödudes ballisaalist, kus mürtsus orkester ja keerlesid tantsivad paarid. Isegi siin väljas garderoobis oli õhk raske puudri, parfüümide ja närtsivate lillede lõhnast. Saalist kostsid trummimürtsud ja saksofonide venivad hüüded.

Kerge öötuul ja merelt tõusnud udu tekitasid Monal kerge külmavärina. Ta juba pöördus, nagu tahaks minna tagasi, kuid — ei, otsustavalt sammus ta edasi. Miks laskis ta mees Jim ta üksinda tulla siia? Miks ei tulnud ta ise kaasa? Mingi vabadusjoobumus täitis teda kogu õhtu kestel. Sel ööl võib ta teha mida iganes ihkab, võib hõljuda lõbusas joovastuses.

Sinuga
üksinda

kuuvalgel tahaks viibida...

Jazzbandi neegerlaulja meelitav hääl järgnes talle isegi siia. Kõik oli olnud nii lihtne ja loomulik seni; nii arusaadav. Ta tantsis Mark Finley'ga. Tundis end tugevalt hoitud mehe kätest... mehe kuum hingamine lehvits ta juukstel... Tema, Mona, oli natukene kaotanud oma pea, kaotanud taheteliselt. „Mona, olete täna nii kena, nii võluv.” — „Mark, ärge olge lapsik.” — „Kuid, mis võin teha, olete tõesti võluv. Kunagi pole näinud teid nii sharmantsena.” Mona pilk süvenes mehe silmisse, et näha, kas ta tõesti mõtles seda, mida kõneles; neist raskete laugudega poolenisti varjatud silmist hoovas talle vastu tuli, tuli, mille oli süüdanud tema, Mona. Ja kui mees sosistas: „Läheme ära siit inimeste hulgast, mul' on nii palju õelda teile!” Vastas Mona ainult: „Kuhu võiksimme siis minna?”

— „Ah, kuhugile, kus oleme üksinda.” Mona vaatas meestõsisel pilgul ja ei lausunud ei ega ja. Ja nüüd seisis ta siin väljas ja ootas Marki, kes oli läinud tooma oma autot.

Udu, mis mattis San-Francisco jäiseisse linikuisse, oli tuntav isegi elegantse hotelli eesruumis, ja selle mõjul hakkas vaibuma Monas süttinud leek. Pikkamööda kainenenes mõistus. Otsustas, et palub Marki viia teda koju, koju, kus sel silmapilgul Jim kahtlemata istub oma kabinetis, kumardudes raamatute üle. Jah, kindlasti, tema, Mona, istub Marki kõrvale autosse ja ütleb: „Mõtlesin järele selle asja üle, Mark. Palun viige mind koju.”

Auto sõitis ette. Kergelt sammus Mona trepist alla ja astus Marki toetusel autosse. Elegantse pöördega käänas Mark auto teele ja võttis kiire tempo, vaatamata tihedale udule. „Mark, mõtlesin järele,” alustas Mona, „palun viige mind koju; olen väsinud, hirmsasti väsinud!” „Lüü hilja, Mona, ühe, kõige hiljem kahe tunni pärast olete kodus. See vahe-

pealne tund aga kuulub minule. Ärge olge väiklane!” Ta tõstis ühe käe roolilt ja surus sellega Mona valgeid käsi. Polnud mingit võimalust avaldada vastupanu sellises olukorras. Lõpuks polnud selles kõiges ju midagi halba, rahustas Mona oma südant. Aga Jim? Noh, Jim oli lasknud tal minna üksinda ja oli viimasel silmapilgul keeldunud tulemast kaasa. Ikka see töö, see igavene töö!

Taha jäid linna tuled, õhus tundus juba mere soolast hõngu. Marki silmad uurisid ainult eelseisvat teed, tal polnud nüüd aega Mona jaoks.

Auto peatus elegantse ööklubi ees, kus Mark Finley jaoks leidis alati vaikne nurgake. Sumbutatud valgus... üksildus paljude inimeste keskel. Mona heitis pilgu käeuurile: peaaegu kaksteist. Kui rumal oli ta olnud tahtes endast saada võitu kartusel, kuna asi oli ometi nii süütu.

Vaevalt kaksteistkümmend; ühe tunni veedab ta siin ja jõuab siiski koju varem kui ballile jäämise korral. Ta tantsis Markiga, kuid siin muutusid me-

he silmad julgemaks, ta käed surusid teda tugevamalt. „Kuid nüüd peate mind tõesti viima koju,” sõnas Mona. Finley alistas vastumeelselt.

Kui nad tagasisõidul jõudsid jälle linna piiresse, läbistas Monat kerge värin. Mark märkas seda. „On's teil külm, Mona. Kas me ei sõidaks paariks hetkeks minu juure. Ainult, et saada natukene sooja?” — „Ei,” kõlas Mona lühikene vastus.

Mees surus end pimedas vastu Mona't. Naine tundis ta kuum hingamist ja vaatas kõrvalle. Auto laternad tungisid heledate valgusekeradena tihedasse uttu. Eredas valguses vilgatas hetkeks küüruvajunud kuju.

Äkitselt tundus tõuge, kuuldu karjatus, kuid auto kihutas peatamatult edasi.

Nad olid sõitnud üle inimesest ja kihutasid edasi ilma tagasi vaatamata, ilma kaastundeta õnnetu vastu!

„Mark, jumalapärast, peame pöörama tagasi!” — „Ei, Mona, pean enne viima teid koju. Siis sõidan tagasi ja vaatan...”

Mida näeb ta siis? Naine võtvas ja ringutas meeleheitel käsi.

Mark kõneles Monaga rahustavalt, kuid siiski selgelt. „Mona, ükski inimene ei tohi saada teada sellest. Keegi ei saaks teie seletusest aru: keegi ei usuks, et meie sõit linna taha oli nii süütu asi!”

„Jim ikkagi usub seda!” — „Jim küll kõige vähem. Töotage mulle, Mona, et te' vaikite.” — „Ma ei või, ei saa töötada seda. Ma ei saa seda varjata tema eest. Tahan seda temale ütelda!” Pisarad tundusid Mona hääles.

„Kuulge, Mona, ja püüdke minust saada aru. Kui Jim saab teada sellest, siis on ta kohustatud laskma võtta vahi alla mind. Kas usute, et temale, kui politseiprefektile, teeb lõbu näha oma abikaasat segatuna sellesse loosse. Pealegi just nüüd, kus tal lootus saada kõrgendust teenistuse alal. Kui teie ei taha vaikida minu pärast, siis tehke seda

ometi tema heaks!”

Auto peatus Mona maja ees. Sõnalausumata väljus ta autost ja läks majja.

Mona oli veetnud hirmsaima öö oma elus. Avasilmil oli ta lamanud pimedas ja võidelnud otsusega kõnelda kõigest juhtunust Jimile. Siis nägi ta aga selle sammu raskeid järeltusi ja töötas endale vaikida sellest asjast. Ikka ja ikka jälle ilmus ta vaimusilma ette küüruvajunud kuju, mis ainult ühe silmapilgu vältel auto ees nähtav oli olnud, ja siis kuulis ta läbitungivat karjatust...

Hommikueinel tervitas teda Jim südamlikult ja armastavalt nagu alati. „Sa näid natukene väsinuna, kallim,” konstateeris ta, „tantsisid vist liiga palju? Oli seal kena olla?”

„Miks sa ometi ei tulnud kaasa?” oli kõik, mis suutis vastata Mona.

„Pidin töötama, kallis,” vastas Jim, „ja praegugi ootab mind üks tungiv asi.” Ta lootas enda ette värske hommikulehe ja lugedes ei pannud tähele, kuidas Mona silmad peatusid esileheküljel suuresti trükitud sõnumil ja kuidas äge ehmatusilme moonutas naise näo. „Jälle üks selline autometslane!” kostis korraka Jimi hääl teravalt, „ajab öös ja udus alla vana mehe ja ei tee väljagi oma ohvrist. See on see kõige jõledam toorus, mis üldse võib olla. Küll leian selle mehe, ja ta võib olla kindel sellele, et kui mina selle asja kätte võtan, siis on viis aastat vangistust talle enam kui kindel. Küll harjutame välja noil südame-tunnistusega mehikestel selle kihutamise!”

„Kuid seal võisid ju olla väga mitmesugused põhjused,” lausub Mona kergelt väriseval häälel. „Ei saa olla mingeid põhjuseid ega asjaolusid, mis lubaksid allaaetud inimese jätta lamama abitult tänavale!” vastas Jim, kusjuures ta südamlikult heas näos hetkeks ilmsesid valjud jooned. Siis aga võttis ta oma ilusa naise

käte vahele ja ütles: „Mona, mu lapsuke, ma arvan, et sina võiksid andestada isegi selle süüteo! Su süda on tõesti kuldne!”

— — —

Mona lamas diivanil oma toas. Rahutud mõtted tekitasid valusa pinget: peatusid tal enesel, Markil, Jimil ja ühel võõral inimesel, kes oli elanud ja keda polnud enam, polnud enam tema, Mona, süü läbi.

Kui kallilt pidi ta maksma selle ühe tühise tunni eest, mille oli veetnud ühe mehega, kes ei tähendanud temale õieti midagi. Ta armastas ju ainult Jimi ja ei kedagi teist...

Agaga Jim ei usuks seda nüüd enam kunagi. Kõik oleks olnud palju kergem, kui ta oleks toimunud oma esimese kavatsuse kohaselt, tunnistases üles Jimile puhtsüdamiselt kõik, mis sündis. Agaga nad olid aralt põgenenud ja ta oli vaikinud, nagu poleks juhtunud vähemagi, oli Jimile soovinud head ööd ja jutustanud ballist.

Ikka ja jälle pöördusid Mona mõtted tagasi sellesama juurde. Siis hüppas ta diivanilt, kogus kokku kõik ajalehed ja luges jälle ja jälle, mida kirjutati sellest juhtumist. Tundmatu mees, vana ja närudes, oli leitud Kalifornia maanteel, allaaetuna ühest kihutavast autost; õnnetu oli vedanud end edasi veel paar sammu ja siis heitnud hinge. Ei mingit jälge süüdlasist, kuid politsei korraldas ägedat otsimist!

Mona lasi landeda ajalehe. Jim kindlasti ei jää rahule, enne kui ta pole leidnud süüdlast. Mona tundis oma mehe väsimatut püüdlikkust. Ta ei lakka otsimast ja varem või hiljem peab Mark Finley andma vastust oma põgenemise eest udus. Kas vaikib Mark selle üle, et üks daam temaga autos oli? Helises telefon. Kuuldus Mark Finley hääl: „Pean teid nägema, Mona. See on teie pärast, uskuge mind, muidu poleks ma helistanud teile. Pean kõnelema teie-

Kaks noorpoist — last — Kolumbia ülikoolist — Ireneervad hoolega, valmis tudes ülikoolidevahelise võistluste vastu. Et end kaitsta palava päikese kiirte eest, kannavad mõlemad suuri mehhiiko sombrerosid.

ga, niipea kui iganes võimalik.

„Olen kell viis kodus,” vastas Mona kõhklevalt. „Üksinda?” — „Ja.” — „Ma tulen.” Muud midagi! Mark oli katkestanud ühenduse, pannes ära kuuldetoru. Mona tundis, et Mark kindlasti oli vihane, vihkas teda. Kell viis ootas Mona tulijat raamatukogus. Niipea, kui väljus teenija, alustas Mark: „Mona, kas teate, kui tõsine on see asi minule? Kas teate, mis ootab mind, kui mind tabatakse?” „Ja, ma tean seda. Miks ütlege siis tegite seda? Meie oleks pidanud otsekohe pidurdama. Meie polnud saatnud korda midagi halba selle hetkeni, mil kihutasime sündmusekohalt eemale!” — „Naiste loogika!” ütles Mark jämedalt.

„Oo, ma tean,” jätkas Mona kiirelt, „teie püüate veenda

iseennast, et tegite seda selleks, et mind kaitsta skandaali eest. Kuid asjata! Olime linnast väljas, kuid oleksime võinud tõestada, et viibisime klubis. Meie ei peitnud ju end kuhugi. Tantsisime, ja meid nähti ju kogu aeg. Jim oleks kindlasti uskunud mind!”

„Ja, muidugi, nüüd tean ma seda kõike ka ise, kuid sel silmapilgul oli mu ainsaks mõtteks skandaal, mis iga hinna eest tuli hoida ära. Teie olite minu kaitse all; et end puhtaks pesta, oleksin sunnitud olnud teid klatshile ohverdama. Ja Jim? See oleks vast olnud üks magus suutäis kõmulehtedele. Kõikjal tuntud prefekti abikaasa mingi noorhännaga linna taga kihutamas autos, ajades alla ja surmates inimesi!”

Mona murdis oma käsi hirmas piinas. „Meil on ainult üks pääsetee, Mona. Peate takista-

ma Jimi tegelemast selle asjaga; asi peab unustusse langeda!”

„Kuidas võin, kuidas suudan seda?” „See on teie asi! Üks naine suudab kõik, mida tahab!” „Kas ei jätaks asja lihtsalt saatuse hooleks,” lausus lõpuks Mona. „Vast ei õnnestugi neil avastada midagi!” „Ei, sellele ei tohi loota. Jim töötab päevad ja ööd. Peaksite ometi tundma oma abikaasat. Minu vigastatud auto on juba küllaldaseks asitõenduseks. Politsei tuhnik kõigis garaashes. Ütlen küll, et väike kokkupõrge, kuid kindlasti ei usuta mind!”

„Mark, ma ei saa Jimile midagi valetada ja pealegi kujutaks ta endale ette palju halvemmat kui tõeliselt oli. Ma ei või seda teha, Mark!”

„Noh, siis pean selle mõruda pilli alla neelama ja paariks aastaks vanglasse minema. Ja härra prefekt Jim Deering võib oma kuulsatele süüdistustele lisada juurde ühe uue lehekülje! Aga, teadke, et nii kaugele ei ulatu mu inimarmastus siiski veel mitte. Püüdsin kaitsta teie head nime. Nüüd on teie kohus mind aidata!” — „Ja kui ma keeldun, mis siis?”

„Kui teie ei suuda viia Jimi nii kaugele, et ta asja lõpetaks, siis olen — nii kahju kui mul sest ka ei ole — sunnitud teemale tegema teatavaks, mil põhjusel põgenema pidin!”

Mona silmad võtsid tumeda läike. „Näen, et olete lurjus!” ütles ta surutud häälel. Üks paukus Marki väljudes.

Lõbusa naeratusega tuli Jim Deering samal õhtul koju. Ta tundis rahuldust: asi arenes hiilgavalt, mehed töötasid täpselt. „Kaabakas, kes vaese mehe ühel õhtul alla ajas ja siis minema kihutas, on meil käes,” lausus ta, kui koos Monaga istus mugavas söögiotas.

Tuba hakkas korruga Mona silme ees pöörlema. „Kuidas on ta nimi,” küsis ta pea hääletult. „Telfair on ta nimi ja elab Los Angeles'is. Jääksin täna õhtul meeleldi koju, kallid, kuid see asi nõuab lahen-

Tagasimaks.

C. Braehi-Delhaes.

Varajane sügis laietub üle maa, soe, nagu veel kord lõkkele lõöv suvine ilm. Rooside aroom jagab viimast õndsust, viimast joobumust. Viimsed õied sirutuvad päikese poole. Öösel levib nende aroom pehmelt ja igatsevalt Sobeliuse Rooside-suvila ruumes.

Valgel pingil tasa pladiseva purskkaevu juures istub Gisela Sobelius päikesepaistel. Liikumattult puhkavad valged sõrmed rüpes. Ta ei õmble, ei tee käsitööd oma üksildustundidel. Suu tõmbleb sageli nagu nuttes, kui mõtleb

roosele, milliste aroomi haistab, päikesele, mille soojust tunneb, kogu sellele ilusale ümb-rusele, mida on talle nii sageli kirjeldatud kuid millist ta ei näe. Ta silmad vaatavad läiketa tühjusse, ta pilk on tumm: Gisela Sobelius on pime.

Juba aastaid elab ta Rooside-suvila üksin-duses. Isa lasi selle rahu-paiga ehitada, sest väljas linnakäras kannatas neiu närvivapus-tuste all. Ta ei talunud lõunamail laste päi-kesepaistelist, joobnud kisa, ei talunud mure-tut lobisemist, nägijate inimeste särav-õnne-likku naeru. Need nägid ja tema oli pime. Nii siis laskis Sobelius oma tütrele ehitada selle suvila ilusasse maastikku ja kliimaatili-selt heasse paika. Harva oli isal, kes oli ühe

damist ja pean poole tunni pä-rast olema jälle ametis."

Niipea kui Jim lahkus, jook-sis Mona telefoni juure. Võt-tis ühenduse Mark Finleyga. „Tulge viibimata siia,” hingel-das ta. Marki helistamise pea-le avas Mona ise ukse. „Keegi Telfairi nimeline isik on vahi alla võetud. Peame otsekohe midagi võtma ette!” Mona kõ-neles palavliku kiirusega. „Mi-da siis nimelt, kui küsida to-hin?” oli Marki pilkav vastus. „Ega te’ ometi tõsiselt ei mõt-le, et mina oma pea peaks lõk-su pistma sellepärast, et keegi mees ühe õõ peab veetma eel-uurimisvanglas. Teie ise ome-ti asusite seisukohale, et asi tuleb jätta saatuse hooleks. Noh, nüüd, kus saatuse mulle sarnase väljapääsu pakub, ka-sutan seda kõhklematult!”

„Teise inimese tahate enda asemel saata vanglasse?” Mo-na hääli oli muutunud sosinaks. „Küll ta juba soetab omale alibi.” „Ja kui ta seda ei suu-da?” „Siis on õnn minu pool ja muud midagi!”

Mona tundis külmavärinaid, kuigi tuba oli soe. „See pole võimalik,” hüüatas ta, „seda teie ei tee ometi.” „Kuulge, Mona! Teid ei oota ju mingi karistus, kuid mind ootab viieaastane vangistus, ja see sunnib mind selle asja peale vaatama eriseisukohalt. Ütlen otseselt, et saan kasutama iga võimalust, et end päästa, ja ma hoiatan teid segamast mu plaa-

ne. Sest selles loos on üks peatükk, millega tutvumine teie auväärt abikaasale vägagi eba-meeldivaks tohiks osutuda.” Mark Finley oli läinud. Ta oli lasknud langeda viimase kat-te näolt.

Mona oli jäänud üksinda, kohutava üksilduse saagiks. Lõpuks ometi kuulis ta Jimi samme. Ta tõusis ja läks me-hele vastu, kuid see oli nii vä-sinud ja vaikne ning eemaldus oma töötuppa. Jälle oli Mona üksinda ja tundis rusuvat vai-kust. Siis tundis ta, et ta sei-sukord muutus väljakannata-matuks, ta tõusis tasa ja hiilis Jimi töötoa ukseni.

Tasa avas ta ukse ja nägi Jimi mitte aktide üle kummar-dumas nagu oli arvanud, vaid istumas oma tugitoolis, lange-tades pea kätele. Järgmisel hetkel oli Mona ta kõrval. „Jim,” sosistas ta, „pean ütle-ma sulle midagi.” „Mida ni-melt,” küsis ta, pead tõstma-ta. „Jim, see mees Los Angele-sist — see Telfair — ei teinud seda!”

Jim tõstis pilgu, ta nagu oli kahvatu. „Kes see siis oli, kui tema see polnud?” — „Mark Finley tegi seda ja — mina olin tema juures autos!”

Mona põlvitas mehe kõrval, nagu pisarais. „On’s see tõsi? Miks ei öelnud sa mulle seda varemalt? Tahtsid sa Finleyd kaitsta?”

„Olin sunnitud töötama talle vaikimist, Jim. Ta ütles, see

olevat vajalik sinu pärast. Ma purustavat sinu karjääri, kui asi tuleks avalikkuse ette!”

„Ja miks kõneled sellest nüüd?” — „Kui nägin sind is-tumas siin, siis sain aru, et ar-mastan sind liiga palju selleks, et suudaksin varjata mingit sa-ladust sinu eest, isegi kui see mind vast päästa võiks. Ma ei oleks kunagi suutnud kannata-tada seda, et see süütu Tel-fair minu eest kannataks.”

„Ta vabastati täna peale lõu-nat! Teadsime juba, et ta süüdlane polnud, kuid hoidsime teda ainult seniks, kuni olime jõudnud koguda kõik vajalikud süüdistustõendused Finley vastu. Finley vangistati täna õhtul! Kui ta kutsus minu ja seletas, et sina temaga olid, siis tundsin, nagu oleks kõik lõppenud minu jaoks. Otsusta-sin oodata veel homme hommi-kuni. Kui sa selle ajani poleks tulnud minu juure, et kõnele-da tõtt, siis oleksin lasknud minna Mark Finley kus seda-ja-teist, kuid meie õnn oleks leidnud lõpu — jäädavalt!”

„Ja nüüd, Jim, nüüd?!” Hirm värises Mona häales.

„Usud sa tõesti, et minu jul-gus väiksem on kui sinul? Mo-na, kui sa suutsid tulla kõnele-ma sellest asjast minuga, siis ei karda sa loodetavasti ka mitte võidelda selle pärast terve maailma ees ühes minuga — minu heaks!”

Ja hellalt surus Jim rinnale oma naise.

suure värvivabriku osanik ja mitmekülgne äri-mees, aega tütre juures vaikuses puhata. Kuid täna — seda tundis Gisela oma peene vaistuga, mis on omane pimedaille — täna tuleb isa. Ja sellepärast istus oodates terve päev päikesepaistel pingil ja kuulas igat jalaastumist liivasel teel. Ta oli kaua asjata kuulanud. Vahest tuli mõni teenijaist ja vahest pettis teda Senta

„Teie? Teie olete too Freddy...! Minge! Minge!

jalaastumine, viimane oli suur koer ja neiu juhiks õpetatud.

Jällegi krabises liiv kellegi jalgade all.

„Elsa...“ küsis Gisela tasa. Kuid seltsidaami vastuse asemel kuulis isa häält:

„Valesti arvatud, mu laps!”

„Isa?”

Kerge puna värvis neiu põski. Tõusis ja astus paar kobavat sammu.

Vanahärra süleleb juba tüdart. Suudleb südamlikult õnnetu neiu laupa.

„Kallis, täna on sul korruga kaks meest külaliseks sinu üksilduses. Tõin oma andekama noore kaastöölise kaasa. Tegi vast suure leiduse. See maksis meil mõlemail palju tööd... nüüd tahame siin vaikuses natuke puhata. Gisela, siin on doktor Tebalten!”

Ja vanahärra pani oma tütre käe noore keemiku kätte.

Tebalten oli kogu aeg suuril silmil vaadanud ilusale neiule. See on siis see Gisela — tunneb lõikavat valu rinnas. Surub soojalt oma huuled valgele neiukäele. Kuid rääkida ta ei suuda, ei ainustki sõna. Kolmekesi lähevad valgesse suvilasse, istuvad ehavalgel kõrges

söögisaaalis. Ehmunult aimab Sobelius, millise sügava mulje jättis ta tütar dr. Tebaltenile.

Järgmisil päevil olid kaks noort inimest sageli koos valgel pingil purskaevu juures. Mees jutustas särasilmil oma tööst. See polla talle aega annud elamiseks laiemas mõttes. Nüüd olla ta suurim töö, leitudis, sooritatud ja nüüd tahab ka tema kord sellele mõelda, et elu on ilus, et elul on midagi iga inimese jaoks varuks. Rõõmsas ärevuses kuulab pime neiu mahedat häält ja leiab selles imelise tooni, millist enne pole kuulnud. Sageli levib noorel, kaamel näol huvi-puna ja marmor-näojoonil helgib õnn. Sobelius tunneb end ülearusena. Ta tütar ei küsi nii sageli tema järele nagu tavaliselt. Neiu kõnnib nüüd käsi-käes Tebalteniga kas aias või ümbruses. Esimene kord sõidab Gisela paadiga järvel, Tebaiten sõuab. See tõsine võõras mees avab talle uue ilma. Õpib metsas lindude häält kuulutama, tunneb juba selle ehk teise liigi helide järele, ka kõik putukad. Tunneb juba kõiki puid neid kobades ja isegi lehtede sahinat kuuldes. See teeb talle palju rõõmu. Ta elu pole enam nii üksluine ja sisutu nagu seni. Nii palju uut ja ilusat avaneb ta vastuvõtlikule vaimule. Otsib härra Tebalteniga kõik pimedate-raamatud kolikambrist, millised sinna viskas kord piirita valus. Õpib jälle ja laseb end õpetada ja kuulab meeeldi Tebaltenit selle lugedes mõnda head, uut raamatut. Kuid kõigil puhkuspäevadel on kord lõpp; Tebalten ja Sobelius peavad jälle oma jõu tehase teenistusse rakendama.

Gisela, kuuldes seda — ei taipa midagi. See oleks võinud alati nii edasi kesta. — — — Tebalten peaks siia jääma, tema juure, tema eest kõike nägema, tundma, jutustama... nuttis, kuuldes, et see on võimatu. Tema, pime neiu, ja tõsine, töökas, eluihkav Tebalten?!

Viimasel õhtul enne ärasõitu istusid veel kord koos pingil purskaevu juures. Vesi sulises tasa ja närhunud roosid lõhnasid tugevalt.

„Kas meie ei lähleks suvilasse?” arvas Gisela, kartes midagi, millele ta isegi ei osanud nime anda. Kuid Tebalten hoidis ta kätt.

„Gisela, kas te ei ütleks mulle midagi?” Ja neiu noogutas jaatavalt: „kuidas see tuli — et teie pimedaks jäite?”

Neiu võpatus. Miks sorib Tebalten ta valusaima haava kallal ja purustab nii võlu, mis ilustas viimseid päevi? Tebalten hoidis kõvasti tõmblevat, värisevat kätt:

„Ma ei tahtnud teile valu teha, Gisela, tahtsin vaid teada, kas teie...?” ja vaikis ehmunult.

„Siiski, siiski, peate seda teada saama!” Gisela valitses enese üle, sest Tebalten oli talle nii palju head osutanud neil päevil. „Kuidas see tuli? Täiesti lihtsalt. Võib olla teate, et varasest noorusel alates olen emata laps,

kel oli alati liialt tööga koormatud ja ruttav isa. Vahest meenus isale, et ta väikesel tütre pole suures majas paljude võõraste inimeste keskel just kadestamisväärne elu. Sellepärast saatis suvevaheajal minu kadunud ema sõbranna juure, tädi Marlene juure. Tädi Marlene, keda otse jumaldas, evis ilusat, suurt mõisa ja selles mõisas oli palju, palju lapsi. Valitseja ja agronoomi lapsed, külapoisid, õpetaja ja arsti pojad. Imetlesin üht poissi, kes oli vanem meist kõigist ja kes oli õpetaja perekonnast. Kuidas oli ta perekonnanimi, ma ei tea, kuid teda kutsuti Freddyks. Freddy oli armas poiss, alati valmis kõiksugu vempudele ja naljadele, kuid kahjuks mängu juures nautuke äkiline. See äkiline viha sai mulle saatustlikuks. Pesupäeval hiilisin pesukööki. Olin näinud, et valitseja lapsed tegid nii ilusaid seebimulle, ja tahtsin ka selliseid teha. Seal seisis üks pesupali. Ruttu sukeldasin oma salaja kaasavõetud tassi sinna ja — omasin nii palavalt igatsetud seebivett. Seal tabas mind Freddy. Ütles, ma pidavat tassi temale andma, tahab mulle ette teha. Kuid mina võitlesin oma omanduse eest. Seal — väike tõuge. Tass kõikus. Tuline leelis pritsis mulle silmi, näkku. Karjusin valust nagu loom, siis ei teadnud ma enam midagi.

Jälle mõistusele tulles — vahepeal olid kuud möödunud — ei näinud ma armast tädit, oma isa, ei kedagi, ei midagi — — — olin pime! Alles hiljem kuulsin, et ma polnud mitte seebivett võtnud, vaid kanget kloorhapet, mis oli määratud kollase pesu kiiremaks pleegitamiseks — — —

Gisela lõpetades jäi kõik vaikseks. Vaid mees surus oma käed neiu käe ümber.

„Ja teie ei kuulnud enam iialgi sellest Freddydyst, kes kaudselt oli süüdlane teie õnnetuses?“ küsis siis Tebalten.

„Iialgi! Ma ei tea isegi ta perekonnanime. Ma ei tea, mis temast on saanud. Kuid — ta ei saa iialgi elus õnnelikuks.“ — — —

Tebalten ei kuulnud neiu hääles halastamatut kibedust. Pani järsku näo neiu kätele ja oigas:

„Ja, Gisela, teil on õigus: ta ei saanud õnnelik olla. Alati viibis ta mõte väikese pimedata tütarlapse juures. Ja nüüd tuli ta, et teie andeksandmise tõttu vabaneda sellest alalisest piinast. Olen Alfred Tebalten, too Freddy, kes — — —“

Gisela tõusis vankudes. Lükkas mehe kõrvale, ise laipkaame.

„Gisela, palun teid!“

Neiu räputas pead. Kõik pehmus ja õrnus oli ta näost kadunud.

„Teie? Teie olete too Freddy — — —! Minge! Minge! Minge!“

„Gisela, ma ei tahtnud ju seda. See oli ju vaid õnnetu juhus, õnnetus.“

„Ei!“ Neiu kobas teed mööda edasi. Ühe hüpega oli Tebalten ta kõrval ja toetas teda.

„Tahan sind juhtida, sind kanda, alati sinu juures olla, armastatud, kallid Gisela,“ sosistas neiu kõrvasse. „Armastan sind, Gisela!“

Neiu naeris mehe tõsisemate tunnete üle.

„Pea andestama teile? Iialgi! Iialgi! Teil on teie nägemine alles. Teie ei tea, milline tunne on alati pimedust enese ümber näha, vaid pimedust — — — alati — — — igavesti — — — olgugi et nii kirglikult kogu ilusat ilma armastan.“

* * *

Kuud möödusid.

Nüüd istus Sobelius jälle üksinda oma vaikiva lapse kõrval. Valget pinki purskkaevu juures ei saanud enam ammu kasutada. Tali oli sinna lund kuhjanud ja toreda kuju sellest iumest valmistanud.

„Miks ei jutusta sa mulle midagi vabrikust?“ Arvad sa, et mulle teeb valu, kui nimetad ehk juhulikult Tebalteni nime — —?“ küsis Gisela tasa.

„Mida peaksin sulle sealt jutustama,“ vastas Sobelius, ja tal oli nähtavasti raske rahulikuks jääda.

„Kas — — doktor Tebalten pole enam teie juures?“

„Seda küll, kuid — — —“

„Kuid?“

Sobelius vaatas uurivalt tütre näkku, mis oli nii tõsiseks ja kitsaks jäänud Tebalteni kiirest ja meeleheitlikust lahkumisest saadik.

„Ja, mu laps,“ vastas isa rusutult „kord saad seda nii-kui-nii teada: Fred Tebaltenil juhtus õnnetus. Katsete juures oli plahvatus, ja nüüd — — —“

„On ta pime?“ Gisela karjus peaageu.

„Kust tead seda?“ imestas Sobelius. „Olen ma sellest ehk kord juba rääkinud?“

„Sa pole midagi ütelnud, isa, kuid ma teadsin seda, ma tundsin seda, sest mina olen selles süüdi, mina, mina, mina! Mina heitsin talle ta nägemisvõimet ette.“

„Gisela!“

Kuid neiu, kes majas võis liikuda sama kiiresti nagu nägija, oli juba lahkunud toast.

Järgmisel päeval pidi Sobelius lahkuma. Kuid Gisela hoidis teda õlust ja palus:

„Pead mind kaasa võtma, isa. Tahan temalt nii palju andeks paluda.“

„Sina, mu laps?“

„Ja, mina, isa! Kuid sa ei pea küsima, vaid mind kaasa võtma.“

* * *

Nad leidsid Tebalteni kliinikus. Gisela kobas üle läve tema tuppa, toetatud Sobeliusest.

„Freddy?“

Tebalten nägi.

Kokkuvajunud mees võpatas tugitoolis. Kattis oma seotud silmad käega ja kuulatas uskumatult seda häält.

„Gisela?”

Kobas neiu juure. Gisela ees vajus põlvile, kogeles kuivade huultega:

„Tagasimaks! Tagasimaks!”

Neiu käed liikusid värisedes üle mehe näo, tundsid sidet silmil. Neiu kustunud silmist tilkusid pisarad valgele sidemele.

„See on hirmus — — Fred — — — usu mind, ma ei mõelnud sellele tõsiselt — — — ükski hetk — — —”

„Tean seda, Gisela, ja tean ka, mida oled kannatanud kõik need pimeduse aastad, alles nüüd tean seda — — —”

„Ja — — — kas pole üldse lootust?” Gisela peaaegu ei julgenud neid sõnu ütelda.

„Siiski, Gisela, professoreil on lootust!”

„Neil on lootust?” Gisela suu ütles hõisates need sõnad. „Näed jälle siis ja seletad kõik mulle — — puud — — linnud — — maastik — — kõik, kõik?”

„Oo, Gisela, miks pidin enne pimedaks jääma, kui et sinult andestust saada ja armastust? Kuid tulid raskel päeval, armsam. Täna saan teada, kas näen veel iiales — — —”

„Täna?” küsis Gisela ja ei julgenud hingata.

Käsi käes istusid diivanile ja jutustasid üksteisele, ja suur, kõiketasandav sarnasus, mis neil seni puudus, sidus neid tugevasti.

Ei kuulnud isegi arsti sisseastumist. Selle hääl äratas nad õndsast unelmast.

„Dr. Tebalten! üüd on otsustav hetk!” Professor võttis ärevusest väriseval mehel aeglaselt sideme silmilt, ulatas selle tagasihoidlikult ja sõnatult eemal seisvale õele. Võis kuulda nelja inimest hingamas. Siis karjatus: Tebalten nägi!

Neiu, kes edasi jäi pimeduse köidikusse, pani kokku enda käed. Suur rahu oli temasse asunud ja ta ei taibanud enam, kuidas võis ta enne neid vihata, kes nägid. Kas ei pidanud ta rõõmustama, kuulates nägijaid hõiskamas, et nad võisid kõike ilusat ja head silmadega vastu võtta? Tebalteni õnnetus oli ta silmad vaimliselt avanud.

„Gisela, Gisela!” äratas Tebalteni õnnelik hääl ta vaikseist mõttest. „Nüüd võin sind jälle juhtida, sulle kõike näidata ja seletada. Nüüd, kus ma tean, mis tähendab tunda oma ümber igavest pimedust, nüüd oskan palju parem olla sinu vastu, armas. Kas usaldad oma elu minu hoolele, tahad saada minu naiseks, Gisela?”

„Ja, ta tahab seda”, vastas Sobelius, kes oli tuppast astunud ja õnnelikku kaastöölist süleles.

Eelmises „Romaanis“ ilmunud mõistatuste lahendused.

Poisid pähkleid müümas.

Poisid leidsid esimese ostja, kes maksis 1 senti tosinast. Peeter müüs ühe tosina ja sai 1 senti, järele jäi tal 3 päkkliit. Asu müüs 4 tosinat, saades 4 senti, ja järele jäi 2 päkkliit. Kaarel müüs 7 tosinat ja järele jäi üks päkkel.

Teisele ostjale müüdi pähkleid 3 sendiga tükk. Nii sai iga poiss 10 senti.

Jalgratturid ja kärbes.

Loodetavasti hakkasid paljudki lahendajad selle ülesande juures tegema „peeneid” ja keerulisi arvutusi ja oletusi, kuna ometi kerge on selgusele jõuda, arvestades, et kärbes lendas 3 tundi, seega 300 kilomeetrit.

Kolmetähe väljad:

Kui sa rõõmus, vend,
siis tule, kui sa kurb,
siis tule, kuule
eesti laulu häält!

Auhinnalised ristsõnad nr. 1. lahendus.

Paremale: 1. Kõrvits. 4. Kindral. 8. Ave. 9. Romaan. 10. Nehatu. 11. Elu. 13. Ugala. 14. Kuu. 15. Osake. 18. Elli. 19. Igav. 24. Ihnus. 25. Udu. 26. Troon. 27. SOS. 28. Madrus. 29. Soodne. 30. Sai. 13. Rusikas. 32. Kasakas. Alla: 1. Karjus. 2. Romaan. 3. Isata. 5. Nero. 6. Raamat. 7. Lauter. 11. Eksitus. 12. Uurimus. 16. Ale. 17. Iga. 20. Vilmer. 21. Andres. 22. joodik. 23. Indeks. 26. Toots.

Autasusajate nimed järgmises „Romaanis”.

ÜHINE KÖÖK

G. M. Schulte.

Endisest suurest härrastekorterist moodustati kaks kolmetoalist. Mõlemal korteril on ühine köök.

Perekond Arnold, endised härrastekorteri omanikud, kolisid kolmetoalisse, kuna teise kolis alles mõne nädala eest perekond Aamisepp.

Pühapäev.

Isand Aamisepp istub söögilauas. Proua Aamisepp, supikauss käes, ilmub särasilmil ühisest köögist. Söögi ajal ta jutustab:

„Võime tõesti õnnelikud olla, et siia kolisime. Arnoldid on väga kenad inimesed. Kujutle vaid, proual oli just pann tulel, kui kööki astusin. Kohe ta võttis oma panni pliidilt ja tegi mulle ruumi. Ta ütles, neil polevat täna lõunaga nii kiire, tema mees lõunatavat täna Ameerika õlitrusti presidendiga „Kuld Tähes“. Nii et näivad päris nooblid inimesed olevat! Muide — auto on neil kah, — saja-hobusejõuline limusiin. Proua rääkis, mees tahtnud hiljuti osta veel 200-hj. auto, aga proua laitnud ära. — Ja kui kena lapsuke neil on! Tütarlaps. Viie aastane. Kohe näha, et hea kasvatused saanud. Tegi kohe ilusa „niksu“, kui mind nägi. — Kuidas sulle supp maitseb? Kujuta ette, — kaerahelbed olid mul otsa lõppenud ja proua Arnold oli nii kena ja tõi mulle kohe terve karbi omast käest. Tõesti, haruldaselt sümpaatne inimene!”

Esmaspäev.

„Kuidas sulle maitseb täna lillekapsas? See on valmistatud shveitsi moodi. Proua Arnoldilt sain retsepti. Kevadel Locarnos suvitades ta olevat selle retsepti hotellikokalt teada saanud. Tore elu neil! Igal kevadel sõidavad Lõuna-Shveitsi. Meiesugune aga koitagu

ta eile laenas mulle kaerahelbed, siis ma loomulikult ei keeldunud talle seda väikest vastutulekut üles näitamast.”

Teispäev.

„Lõuna hilines pisut. Kui kööki tulin, oli pr. Arnoldil pott roheliste ubadega tulel. Ei tahtnud teda ära ajada. Kas tead, kui palju liha ta paneb ubade juure? Kõigest pool naela! Härra ei armastavat lambaliha ubadega. Eks ta võiks ju siis midagi muud keeta, eks ole?! Nähtavasti pole seda raha ühtigi nii laialt! Pr. Arnold on ju päris kena inimene, aga ta värvib end pööraselt. Ta seisib pliidi juures, keeduaar tõusis talle näkku, ja silmakulmilt jooksis must värvinire mööda põske alla! Õudne!”

Kesknädal.

„Mis? Supp on vesine? Andsin pr. Arnoldile oma viimase lihaekstrakti. Kujutle vaid, täna ta tuletas mulle meeles, et võlgnen talle ühe munakollase. Laenasin talle hiljuti alles tüki võid. Sellega on peotäis kaerahelbed ja munakollane kuhjaga tasunud. Oleksin talle meeldi oma arvamise öelnud, aga ma ei armasta tüli. Oleme ju seni nii kenasti läbi saanud.”

Neljapäev.

„... Kas sa ei imestagi, et söök juba laual? Hakkasin toitu valmistama tund aega varemini. Ei tule mulle meelegi alati oodata kuni pr. Arnold valmis saab. Armuline proua ilmus kööki, kui tahtsin sealt lahkuda. Helekollases siidpidžaamas ta tuleb kööki! Ta näis tohtu munakoogina! Laps tuli kah kööki ja kujutle, Karl läks astub minu juure, paneb käed puusa ja küsib: „Proua Aamisepp, millal annate tagasi

Ärge unustage
enda parimat sõpra

„ROMAAN'i“.

Järgmine number ilmub
veebruari esimesel poolel.

nelja seinaga vahel nagu mutt mulla all! — Muide, laenasin pr. Arnoldile tüki võid. Kuna

meie munakollase?" Kõige meelsamini oleksin plikale vastu kõrvu andnud, kuid siis mõtlesin: Mine tea! Võib olla on seda tõesti tarvis! — Mees hangedab rohelise seebiga. Eile nägin kah nende „limusiini." Viimane loks. Vanamees veab sellega vist seepi. Sellises autos mina küll ei sõidaks, kui mulle ka juure makstaks!"

Reede.

„... Olen veidi ärritatud. Täna hommikul kell kümme lähen kööki — Arnoldi-eit juba keetmas. Neil tulla külalised ja enne kella kaht ta ei saavat pliiti vabastada. Ütlesin, et sina tuled kell 1 lõunale ning oled harjunud täpselt lõunatama. Palusin teda kiirustada või oma külalistega „Kuld Tähes" süüa. Selle peale ta lük-

kas oma keedupotid eemale ja ütles: „Noh, keetke siis oma solki!" Siis keeras oma toidukapi ukse lukku ja pistis võtme tasku. Selline vastik eit! Ta oli mulle juba algusest peale vastik!"

Laupäev.

... Vabanda, et toit jahtunud. Meil oli Arnoldi-mooriga riid. Ta hakkas jälle jampsima oma munakollasest. Ütlesin siis, et ta pole mulle mu võid kah veel tagasi andnud. Selle peale ta naeris pilkavalt ja ütles, see polevat olnudki või, vaid pigemini koerarasv; tema mehel olnud pärast selline tunne kõhus, nagu hauguks seal koer. Noh, vastasin mina, meie võime omale lubada luksust, et praeme puhta võiga. Mis puutub aga haukumisesse, siis või-

vat see olla võimalik. Arst esimeselt korralt otsib juba nädal aega asjatult oma foksterjerit. Arnoldite jänesepraad esmaspäeval näis niikuinii kahtlane. Siis ütles Arnoldi-moor, et meie kanaprael eile olnud vist pikad näpud, sest temal olla kaduma läinud hõbe teelusikas. Selle peale ütlesin mina, et kui veel kord oma portselan-tasside küljest leian tema musti sõrmejälgi, siis virutan talle taignarulliga. Siis ta ütles..."

Pühapäev.

„... Peame sööma väljas. Kujutle, see saatan, see Arnoldi-eit riputas salaja meie frikasee hulka kaks peotäit soola. Aga võid täitsa rahul olla — selle eest vikasin tema kotletid aknast välja..."

Kaevandus leekides!

Karl Kolman ja Karl Frank, mõlemad kaevandustöölised, vihkasid üksteist. Hiljuti nad kaklesid Kemperi võõrastemaja juures, ja kui nad veel kord peaksid kohtuma, siis kujuneks kokkupõrge veelgi halastamatumaks. Nende vahelt jooksis läbi must kass — võluva tütarlapse, Maarja, näol.

Karl Kolman töötas maa-aluses kaevanduses. Kogu öö süngelt ja ühetooniliselt vingus ja hulus torm. Kuivatades näolt ohtralt voolavat higi, Karl kõik aeg mõtles Maarjast. Ta armastas seda tütarlast.

Shaht kõmises. Ta sügavuses, maa-all, oli väga vähe valgust ja õhku. Hingata oli raske. Aeg märkamatult, hääletult ja vaikselt kadus igaviku üksindusse. Läbi maru vingumise kostis kellegi hää. Kuid Kolman ei kuulnud seda. Ta mõtted ikka veel tegelesid Maarjaga. Hää! kordus.

See oli Hindreku hää, noore sileeslase, kes töötas alumises shahtis Kolmani all.

Hindreku astus Karli ette ja haaras teda õlast. Karl viskas kõrvale haamriku ja tuli tagasi tõelikkusse. Hindreku laterna valgus valusalt torkis ta silmi.

„Mis juhtus?" küsis ta.

„Karl... Karl... siin... põleb!"

„Räägi ometi!" Karl kargas püsti ja taht-

matult võpatus, nähes enda ees lehena värisevat seltsimeest.

„Inimene! Idioot! Mis siis õieti juhtus, Hindrek?" karjus ta.

Hindreku tõstis paljad käed kui kaitset otsides, kattis nendega näo ja katsus midagi öelda, kuid see ei läinud tal korda. Ta tahtis edasi tormata, kuid Karl pidas ta kinni.

„Karl, Karl, siin põleb!"

Kolman seisis kui kohale naelutatud. Kas ta sai oma seltsimehe sõnadest aru?

„Põleb... Põleb..." kordas ta, justkui püüdes tungida selle sõna mõttesse. Siis haaras kokkuvajuvast, hingeldavast Hindrekust kinni:

„Mida sa ütlesid?"

„Põleb!"

Alles nüüd sai Karl seisukorra kardetavusest aru. Tundis mürgistatud õhu imelikku rõhumist. Huultel oli mingi ebameeldiv mägus maik, nagu gaasirünnaku ajal Verduni all.

„Ära ainult seisa niiviisi, Karl... Karl, — sa kuuled? Sa kaotad teadvuse. Ei pea vastu..."

Hindreku hää lõpetas Karli kivinenud oleku. Hindrek langes maha ja rohkem ei liigahtanud. Õhk ümberringi oli juba mürgine. Liginest surm. Metsik hirm haaras nüüd Kolmani. Shahtis üksteise järel kostsid plahvatused. Silme ette kerkis tihe kivisöetolmu ja leegi pilv.

„Karl..."

Kes võis teda hüüda sel minutil? Hääl kostis kaugelt ja oli täis õudust ja surmaeelset igatsust.

Ilüpe. Siis veel üks. Kui tiiger Kolman sööstis ettepoole. Siis peatus ja hoidis tagasi hingamist, nõrkenud ja absoluutses pimeduses. Aga shaht põles... Hindrek lamas kõssitõm-

bunult ja liikumatult. On ta juba surnud või tuikab temas veel elu?

Meeletu hirmust, Kolman hüppas kuhugi pimedasse lõhesse, siis roomas kuhugi ja ootamatult kukkus alumisesse koridori. Pime. Ei häält — ei kära. Plahvatusi pole kuulda. Hirmus kuumus. Või näib see ainult talle nii? Kuid kus on siis kõik teised?

Ta haaras päästelambi. Valgust! Jooksis. Maa vabises ta jalge all. Ta kaotas tee ja ei teadnud, kus viibis. Siis pööras ümber. Tah-tis karjuda, kuid ei suutnud häältki teha. Jõu-dis sosistada ainult ühe nime: Maarja, ja äk-ki, nagu väike laps, hakkas nutma.

Vangis! Maa-all. Ta ei tahtnud enam kuhugi minna. Hindrek oli surnud. Ja — shaht põles.

Õhk muutus tühtelugu raskemaks ja mürgi-semaks. Tugevamini tundus väevli lõhna. Karl hakkas hüsteeriliselt naerma. Koridoris midagi justkui helises ja plahvatas. Suits ei lask-nud hingata. Kolman uuesti liikus edasi, püü-des leida väljapääsu sellest põrgust.

„Ema,” kui palvetades sosistas ta, „aita — aita...”

Ootamatult komistas ta uksele ja avades selle nägi valgust. Õhk oli hoopis värskem. Veri jooksis mööda ta nägu... Veri... kuid see pole midagi võrreldes sellega, mis jäi selja-taha. Nüüd ainult põgeneda — põgeneda läbi kõige ja üle kõige. Miks ta jättis maha Hind-reku? Kuid tema oli ju surnud...

„Maarja, mõtle minule,” vilksatas tal ajus. „Sina... ma ei julge surra. See oleks hullu-meelsus. Kuid tee? Põgene, Karl, kuni on veel aeg. Aga kuskohas siis põleb?”

Ta komistas mingile laibale, mis lamas keset teed, kuid tõusis üles ja läks edasi. Paks tolmupilv vajus talle vastu. Tagasi — sinna, kust ta põgenes. Karli arvamise järgi shahtid põlesid alt — selle koridori alt. Kusagil kau-gel, äärmises shahtis oli kõik leekides. Hü-steeriline naer ja südantlõhestavad hääled kost-sid sealt, vaheldamisi võlvide kokkuvarisemi-se mürinaga. Inimeste oiged, ebaloomulikud hääled. Shaht põles ja ümber oli täielik pi-medus.

Tagasi! Kolman põgenes nii kuidas mitte kunagi varem oma elus, ja ainult üks mõte puuris ta aju:

„Maarja! Maarja!”

Ainult see hoidis teda veel teadvusel. Ta oli üleni kaetud tolmuga: see tungis ta ni-nasse, kopsu, suust voolas soe, kleepuv veri.

„Halastaja Jumal, — las mind elada! Sa võid kõik — võid ka mind päästa! Tema pä-rast! Ta on veel nii noor. Halastaja Jumal, mu rind lõhkeb — ma ei taha — ei taha surra!”

Jälle põgeneda...

Ta kukkus. Kõik käigud olid täis suitsu.

Põles kuues käik. Kohati langes sisse põrand. Kord siin, kord seal avauste kohal keerles üles tuli. Näis kui oleks kisendanud maa ise. Kolman tormas edasi — teed! Välja üles maa-pinnale!

Õhk muutus vabamaks. Pealkiri: „Shahtist välja.” No nüüd ta teadis, kus viibib. See oli väljapääs. Rõõm, ei mitte rõõm, vaid ekstaas vallutas ta. Lõpuks ometi — vabanemine!

„Maarja,” pomises ta. Veri suurte ojadena voolas mööda ta nägu. Kui ta nüüd kukub, — siis ta enam kunagi ei suuda tõusta. Tema järel ja tema all leek hävitas kõik. Kõik...

Tal hakkas kergem. Kül-m õhk naljakalt põ-letas ta ihu. Ta langes mingile kastile, ikka veel krampplikult surudes käes laternat. Ta oli õnnelik — ärarääkimatult õnnelik. Veel mõni aste ja ta on ülemises shahtis. Veel ai-nult viiskümmend meetrit.

Ja korraga avause sügavusest kostis vae-valt kuuldav hüüe:

„Aidake!...”

Vaatamata enda väsimusele, ta tõusis üles. Kes kutsub? Ta kuulatas. Tume plahvatus, kui pikselööök, pani väbisema kogu shahti. Uuesti hääl:

„Aidake...”

Hääl kajas ikka vaiksemalt ja abitumalt. Karl kummardus avause kohale ja kuulatas.

Sügavusest tõusis suits. Selge, et all põleb. See koridor läks lookleva joonena alla, ligikaudu seitsekümmend meetrit. Ja uuesti täis mee-leheidet hääl:

„Aidake, — tõstke meid üles, — meie põleme elusalt ära...”

Siis Karl võttis kokku kõik jõu ja karjus: „Allo!”

Ja ehmudes sellest, mis all, ehmudes oma-enda häälest, ta pidi juba üles kargama ja ära jooksema, kuid mingi nägematu käsi laskus ta õlale — kellegi, kes seisis ta seljataga. Ja ta tundis ära hääle alt — see oli Franki, ta surmavaenlase hääl. Ent Kolman, viimse või-maluseni ärapiinatud ja kurnatud inimene, tundis, et mingi suur ja helge jõud langeb ta üle.

Ja läbi teda ümbritseva möllu, pimeduse, terava suitsu talle näis, et teda kutsub keegi tütarlaps ja et ta peab sõna kuulma.

„Aidake,” veel kord kostis sügavusest Fran-ki hääl! Kui Karl laseb ta surra — siis — jah, siis Maarja kuulub temale — ainuüksi te-male, Karlile — ja kes saab sellest teada?...

Uuesti kõik vaikis. Ikka rohkem tõusis suit-su. „Nad põlevad...” sosistas ta. „Nad ei kut-su enam.”

Karl tegi mõned sammud, sügavasti ohkas ja karjus avause: „Tõuske üles! Siin üle-val on lift. Andke signaal!”

Paksud suitsupilved ikka ja jälle katsid avause ja ühes nendega kerkis ka surm. Lõ-

puks õige nõrgalt kostis signaalkell. Ratas hakkas keerlema: Karl, pannes tööle jälle äkki vägevaiks muutunud käsivarred, hakkas keerama päästeratast. „Mäetöölise au,” helises ta alateadvuses. „mäetöölise kohus!” Mühin muutus ikka tugevamaks, ja ühes sellega kasvas hädaoht jääda siia. Viimasel minutil tuli nähtavale tõstekorvi lagi. Mürtsudes tõukus see vastu ust. Siin nad olid! Kuus inimest. Seitsmendat nad hoidsid kätel, ja vaevalt välja roninud, kottidena vajusid nad maha. Kõigil olid põlenud nägu, käed ja kogu keha. Kusagil jälle kostis plahvatus. Veel veidi — ja kõik oleks olnud lõpetatud.

Eemalt paistis elektrilaterna valgus. Ta tuli ikka ja ikka lähemale. Päästekomando!

Alles siis Frank tundis Karli ära. Kuid ta ei suutnud midagi öelda ja ainult vaikides

tõstis käe: ta rohkem sarnles viirastusega kui tefava inimesega.

Karl Kolman liikus tema kõrval, vaarudes kui joobnu. Ta võttis Franki käe ja tugevasti surus seda. See tähendas, et nad nüüdsest peale on igavesti — vennad.

Siis kadus kõik ta mälust. Ta kaotas teadvuse. Kuid hoidis kinni Franki käest, kuni jõudis kohale päästekomando. — Ent sügavais shahtide koridorides ikka veel kostsid plahvatused, ikka veel valitses surm...

MÄRGIST MÖÖDA

Pöörduks ringles paugatustega ja lasi läbi ikka uusi ja uusi külalisi elegantsesse, väikesesse kabaree saali, kuhu sisse astus kullasepp Stephan Latoce. Naiste puudri, peenikes-te roogade, sigarite ja veini lõhn raskelt hõljus vastu. Jazz-band oli kui meeleto: saksofon järsult kargles ülevalt alla ja alt üles, trumm ja fanfaarid röökisid, heleda sopraniga nüttis viiul, ja klaveril märatses täiesti võimatu meloodia, viis-neljandikku taktis.

„Siia, Stephan,” kajas ühe lauakese äärest hüüe, „siia meie juure.” Kohtunik Geza Rolle ja hambaarst Radeau nihutasid endid, et anda Latoce'ile ruumi punasel sametist diivanil.

„Paneb imestama, et tulid siia,” ütles hambaarst, „harilikult sa ju ei pea lugu meelelahutustest.”

„Mis veel arusaamatum,” ütles omalt poolt kohtunik, „kui sul on õnn elada pealinnas...”

„Noh, härrad,” naeratades ütles Latoce, „mikspärast siis peab meelelahutust otsima nimelt baaris?”

„Või nii?” imestas kohtunik. „Kus kohal sa siis lõbutsed?”

„Jumaluke, elu ise, igapäevased pisiasjad, lõpuks elukutse — kas see kõik vahel ei aja kuni pisarateni naerma?”

„Ei leia,” pahandus hambaarst, „minu elukutse võib lõbu valmistada ainult sadistile.”

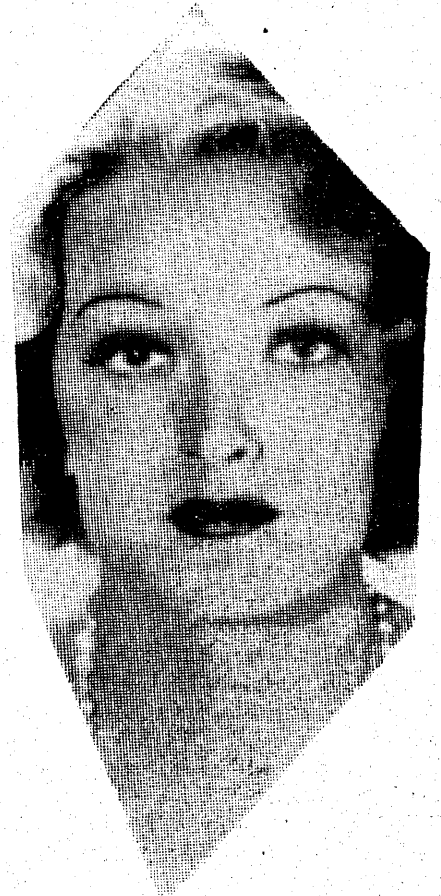
„Minu elukutse kindlasti juba mitte,” ohkas kohtunik. „Olen õnnelik, kui võin enda kolkašt jalga lasta pealinna. Jumala eest, olen käde sinule, Stephan! Sest sina võid igal õhtul, mõtle, igal õhtul käia baaris, kuulata muusikat, näha ilusaid naisi. Kuid meil, provintsis...”

„Pane tähele,” katkestas teda Radeau. Nüüd

tuleb „Feldesse Clarie' number — kena olevus.”

Hambaarsti peeti sõprade ringis asjatundjaks naiste alal ja tema arvamist alati pandi tähele. Sellepärast kohtunik vaatas uudishimulikult poodiumile, kuhu äsja ilmus Feldesse Clarie.

Clarie oli tõepoolest veetlev, ja kohtunik pidi tunnustama sõbra maitset. Clarie võis meeldida mitte ainult provintsi kohtunikule, vaid ükskõik millisele pealinna elanikule, isegi mõnele saatkonna sekretärile või pangadirektorile. Mis puutub tema välimusesse, siis tal olid suurepärased, küpsete kastanite värvi pehmed juuksed, kahvatu ja väike nina laiakupuhutud sõrmetega, ja selle all — karminpunane vööt, mis kattis huuli. On endast-

mõistetav, et ta pidas silmas moodsat saledat joont ja selle poolest vähe erines poisist. Tükk hõbeprokaati liibus ümber ta keha, peenekaela ümber aga oli pärlkee. Suured, valitud pärlid helkisid õrnroosakalt, võisteldes tütarlapse naha värviga.

Feldesse Claire kandis ette laulu, sentimentaalse ja lõbusa, kuna teda klaveril saatis mustajuukseline härra, kes alandlikult lõi oma käed klahvidele nagu kusagilt ülevalt.

Kui lõbus laul lõppes viimase hõiskava fraasiga, puhkes vaimustusetorm: lilleneiu delt, kelle näod paksu krohvikorra all olid sama kahvatud kui nende kaup, kisti käest haiglased triiPHONE roosid, mis loobiti Clariele, agaralt kokku tagudes peopesasid ja karjudes küni kähisemiseni „bis! bis!”

Kuid kõik see ei aidanud, sellepärast et, vaatamata armsale näokesele, Clarie oli väga kaalutlev natuur ja asus seisukohal, et tema noorus on — kapital, mida ei või raisata enda liigse väsitamisega.

Ta laulis oma laulukese, nagu oli ette nähtud lepingus, ja punkt. Rohkem ta ei olnud kohustatud esinema. Selle publiku pärast — vanaldaste aristokraatide, provintsi-inimeste ja kaupmeeste pärast ta ei tee midagi pealekauba. Hooletult, peaaegu põlgusega ta kummardus ja kadus brokaadi siilu läigatades kullisside taha.

„Oh sa sunnik!” ohkas kohtunik, ja kuna ta ei leidnud midagi kohasemat, kordas: „Oh sa sunnik!”

Hambaarst endaga rahul olles vaatas temale. „Kena lapsuke?” sõnas ta.

„Kuidas ta on riietatud,” jätkas kohtunik, „see tualett, need pärlid...”

„Pärlid — ainuke, mis tema juures minule ei meeldi,” õpetlikult tähendas hambaarst.

„Ei meeldi? Miks mitte? Oled sa aru kaotanud?”

„Niisuguse elegantse naise kohta, kanda järeltehtud pärleid — on maitsetus. Seda võiks endale lubada vaid provintsi artist.”

„Järeltehtud!” hüüatas kohtunik ja kibestunud lisas: „Jah, sul on õigus. Nad ei või olla ehtsad, selleks nad on liiga ühetasased, liiga väärtuslikud. Kes suudaks nüüdsel ajal kinkida tüdrukule — jaa, pärlid, loomulikult, pole ehtsad.”

„Pärlid on ehtsad,” segas end juttu seni vaikunud kullasepp.

„Ehtsad! Ära tee nalja!” ärritatult sähvas hambaarst. „Ta on elegantne, seda ma räägin isegi, aga kellegi poleks ju võimalik, sellised pärlid...”

„Kuule, sa pead ometi õiguse andma, et ma seda asjandust ka ikkagi veidi tunnen?”

„Loomulikult, kuid nii kauge maa tagant sa ei või otsustada — on ka selliseid järelaimdusi, kus isegi asjatundja...”

„Aga kui ma sulle ütlen,” avaldas Latoce, „et need pärlid on ostetud minu juurest, minu magasinist, kas siis usute mind?”

„Sellisel juhul...” hambaarst oli reast välja löödud. Kohtunik muutus uudishimulikuks.

„Jutusta,” hüüdis ta. „Kes ostis pärlid? Kes oli see õnnelik, kes?...”

„Meeleldi jutustan teile selle loo,” sõnas Latoce. „Feldesse Clarie ei saa minule paha-seks, sellepärast, et see on temale aina reklaamiks, kuna teiste asjaosaliste nimesid ma ei avalda.”

„Loo?” küsis kohtunik. „Kas see on kohe omaette lugu?”

„Jaa, ning sealjuures niisugune lõbus, et raske uskuda, et see tõesti nii olnud, kuid ometi on see tõsi. Kui olete selle loo ära kuulnud, siis näete ise, miks minu elukutse vahel mulle tekitab nalja.”

„Noh, hakka peale.”

*

Samal ajal ilmus poodiumile laitmatult rõivastatud džentlmen, kes tegi kõige metsikumaid liigutusi. Jazz-band hakkas uuesti mängima. Tema saatel Latoce algas:

„Kas teate, et lõunaajal olen oma äris üksinda?”

„Ei tea,” urises kohtunik. „Mul pole võimalik tulla sinu juure ostjana. Ja kui mul olekski selleks raha, siis naised meil provintsis...”

„Ja minul läheb vaja ainult kulda hammaste jaoks,” segas teda hambaarst. „Kahtlen, kui sellised kliendid tuleksid sinu elegantsesse magasinist, kas sa tunneksid neist rõõmu.”

„Nii siis,” naeratades jätkas kullasepp, „igapäev lõuna-vaheajal istun oma magasinist üksinda ja tunnen pöörast igavust, sellepärast et sellel ajal hariikult ei ole midagi teha. Mõni päev tagasi aga muutusid mu lõuna-vaheajad huvitavaiks, sest võisin teha erilisi tähelepanekuid: igapäev, nii umbes kell pool ühe aegu, tuli magasinist juure noor daam ja justkui juhuslikult peatus vitriini juures. Seal olid välja pandud, nagu alati, briljandid, sõrmused, käevõrud, kõrvarõngad, taskukellad ja keskel, valgel sametil, väga kallis pärlkee suurtest, erakorraliselt valitud roosakaistpärlleist.

„Seesama pärlkee, mis Feldesse Clarie’l?” segas end vahele kohtunik.

„Seesama. Läbi klaasi, mis eraldas vitriini magasinist, võisin daami tähelepanelikult silmitseda. Noor, poisilikult sale, kahvatu näo ja karminpunaste huultega.

„Nojaa, nojaa, teame juba,” kannatamatult hüüatas hambaarst.

Latoce naeratas. „Daam vaatas kõik aeg üksisilmi pärlkeele. Ta silmad leegitsesid, sõrmed läksid laiali kui väikesel elajakesel, kes püüab haarata suhkrut: ta käed kord tõmbusid rusikasse, siis jälle lõtvusid — ühesõ-

naga, kõik ta liigutused, olgugi tagasihoidud, väljendasid seda, mida ma, vana juvelierina, juba palju kordi olen naiste juures tähele pannud: ehetenälg."

„Ja siis — ta astus sisse?" uudishimuga küsis kohtunik.

„Ta ei astunud veel sisse," vastas Latoce. „Ei esimesel, ei teisel, ei kolmandal päeval. Sain aru, et selle pärlkehe omandamine käib üle ta aineliste võimaluste, ja tundsin veidi kahju, sest healmeel oleksin seda ehet tahtnud näha ta kaelal."

„No lõpuks ta siiski tuli sisse?" küsis õhinal kohtunik.

„Jah, ühel ilusal päeval ta astus sisse. Ja ühes temaga peenike, meeldiv lõhn — Coti shipr, mulle näis."

„Moodne lõhnaõli," asjatundja ilmega tähendas hambaarst.

Kohtunik vaimustunult tõstis silmad taeva poole.

„Ligidalt ta paistis veel kenam, päris nooruke, veetlev paazhipsea..."

„Kena, et nägite!"

„Ta jättis toreka kassikese ja sama ajal ehtsa daami mulje."

„Noo — noo, ehtne daam — see on natuke liig," kahtlevalt sõnas arst, ja isegi kohtunik nõustus temaga.

Latoce, end mitte lastes eksitada, jätkas: „Lapsuke siiski oli kaval. Saate aru, ta kartis, et raban kõrge hinna, kui ta vaimustub kohe teatud asjast, sellepärast ta laskis endale näidata suure hulga teisi ehteid, ja alles lõpuks, justkui möödaminnes, küsis endale pärlkeed. „Oota vaid," mõtlesin ma, „tunnen ka veidi asja." Ja ma hakkasin välja võtma mitmesuguseid kaelaehteid, odavaid, kalleid, mõne suurema pärliga keskkohas, kuid ma ei näidanud seda, mis oli vitriinis. Tahtsin sundida teda, et ta ise paluks mind seda välja võtta, mis lõpuks ka sündis.

Valge sametist kast seisis ta ees laual. Ta võttis käest kindad ja puudutas ehet peenete, kahvatute sõrmedega. Ta katsus pärlleid üks teise järel, justkui oleks ta neid paitanud, ja naeratus, mis mängles ta näol, tegi ta veel ilusamaks. Siis ta äkki nagu ärkas unest ja

L. OSKAR'i maal „Abruka saar“

jälle muutudes ehtsaks daamiks, — ära naera, Radeau! — küsis järele, nii, ülevalt alla, mis maksab. Te muidugi ei nõua, et ma teile nimetaksin hinna..."

„Võid kõigest muust vaikida, kuid ainult sellest, mis puutub sellesse daamisse, mitte..." naeris arst.

„Täiesti õige. Noja, hind oli muidugi väga kõrge, uskumatult kõrge, olgu teile niipalju teada. Ta oli hoopis kõrgem kui daam oletas, olgugi et ta oskas ehtesaju hinnata. Ta veidi võpatas ja pillas kätest kee. Ta huuled pooldi avanesid kerges kahjatsuse ohkes ja laialiolevais sõrmeis jälle kajastus elajalik, kassilik iha. Ent ta sai kiiresti enda üle võimust, sõnas „hea küll, tänan väga, mõtlen järele," ja kadus.

„Noh, kuidas siis edasi läks?" uudishimutses kohtunik. „Kaelakee on ju praegu tema kaelas!"

„Oota. Möödus mõni päev, nädal — veel nädal — ta ei tulnud. Võisin igavust tunda kella kaheteistkümnest kaheni niipalju kui süda soovis, peenike siluett ei varjanud akent ja värisev ninake ei vajutanud vastu klaasi." „Ja siis?"

„Ja siis ta ikkagi tuli. Selgesti mäletan seda päeva. Oli saabumas kevad ja puhus pehme, soe tüül — teate seda kevadist tuulekest, mis välja kutsub mingi salajase rahutuse. Noor daam oli kenam kui kunagi varem."

— „Muidugi," nõustus arst, „kevadel on naised alati ilusamad."

„Isegi-provintsis,” ohkas kohtunik.

„Temal oli peas väike mütsike ja palitu kraest paistis tuhm-valge imekaunis kael. Sel korral ta enam ei mänginud komöödiat ja otsekohe küsis pärkkeed. See ikka veel seisis vitriinis — harilikult läheb kaua aega, kui leidub ostja sellisele kallile asjale. Otsekohe öelda, mul see asjaolu eriti tuju ei rikkunudki: näis, et kui ma müün ära pärkkee mõnele ükskõiksele ostjale, siis teen sellega rasket ülekohut veetlevale kassikesele. Kergendus-ohkega ta võttis ehte, tõstis selle vastu valget ja küsis minult luba proovida. Aga kui ma varem ütlesin, et ta lõpetas komöödia mängimise, siis pean lisama, et see ei olnud täiesti nii.”

„Muidugi mitte,” arvas arst, „naised alati mängivad komöödiat.”

„Tema allakriipsutatud lahkus, liialt usaldav käitumine — paistsid mulle kahtlastena. See peaaegu märkamatu puudutamine, kui ma temale keed ümber kaela panin, pea kallutamine, et mulle oleksid nähtavad kaela peened jooned, naeratus, millega ta pöördus minu poole, et näidata, kuis läheb temale kee! Mõne teise minu asemel oleks see viinud mitmesugustele mõtetele.”

Hambaarst erksalt hakkas keerutama vurrusid. „Oleneb kogemustest, mu armas!”

„Igatahes, otsustades ülespidamise järgi, ma tulin arvamisele, et ta tahtis kõditada mu enesearmastust ja mind ära osta mingisuguste esemärkide saavutamiseks. Ja et ta selleks tarvitas vana võtet, mis kõigile naistele ühte viisi tuttav.”

„Täiesti õige,” kiitis heaks hambaarst.

„Ja lõpepoolest, — ma ei eksinud. Ta kummardus õige minu ligi. Otsekoheselt öelda, mul veidi hakkas pea ringi käima. See lõhn, see shipr, ja tema suu...”

„Mõistan sind täielikult!” hüüatas kohtunik.

„Härra Latoce,” ütles kassike, „olete dzhentlmen, ja kui ma ei eksi, on teil ka huumoritunnet.”

„Mida see pidi tähendama? Milleks ta nii kõneles?”

„Ma tarvitan teie korrektsust ja osavust,” jätkas ta. „Peale selle, teie jaoks see võib olla isegi kasulik tehing.”

Ma veidi kummardusin. „Kui võin teid teenida,” ütlesin ma kaunis kuival toonil.

„Teie olete kuulnud pangadirektorist?” siin ta nimetas nime, mille jätan ainult oma teada. Nimi igatahes oli küllalt tuntud seltskonnas. — Ma jaatasin.

„Nii siis,” ta vaatas mulle edevalt otsa, „see härra on väga rikas ja muidugi suudab osta seda kaelakeed. Kuid temal on üks puudus: ta on veidi väiklane ja ihnsavõitu. Sellepärast, kui ta tuleb teie juurde magasinid midagi

ostma, — aga et ta tuleb, selle eest ma vastutan —, teie näitate temale keed kui juhuslikku ostu, ja nimetate pool hinda — pool hinda, saate aru?”

„Pool hinda!” karjatasin ma ehmatanult. „See on võimata, madam.” Pean teile ütleva, et panin sellesse kaelakeesse tubli osa oma varandusest.

„Kannatust,” pilkavalt naeratas ta. „Ma juba ütlesin, et direktor on veidi ihnus ja väiklane. Kuid sel puhul tõmbab teda ligi kuulmatult madal hind, ja seejuures ta teab, et ma juba ammu unistan pärkkeest. Kuna varsti on mu sünnipäev, siis ostab ta kee, ja teie olete nii armas ja saadate ta minule.”

„Ma ei tee seda, madam,” hüüdsin. „Ma ei või seda teha!”

„Teie teete,” ütles ta rõhutades, „kuid mitte enne kui...”

„Kui...?”

„Mitte enne kui teie juurde tuleb saatkonna sekretär,” — ma jälle ei nimeta nime.

„Ma ei saa aru,” ütlesin ma, „mis puutub siia saatkonna sekretär?”

„Väga lihtne: ta küsib teilt, kas direktor ostis teilt kee. Kui jah, siis ta annab teile teise poole summast.”

Vististi oli mu näoilme väga naljakas, sest daam hakkas heledalt naerma ja ulatas mulle käe: „Nii siis, kas lööme käed? mis? Teie osutate mulle selle teene?”

Kohtunik lõi endale põlve pihta. „Suurepärane!” hüüatas ta, „milline naine see Feldesse Clarie!”

„See, mida ta minult palus,” jätkas kullasepp, käis õieti risti vastu minu äri printsiipidele. Ka minu arusaamisele moraalist...”

„Tühja kah,” hooletult ütles hambaarst.

„Mis, kas teie minu asemel oleksite olnud nõus?”

„Muidugi!” hüüdsid mõlemad kooris.

„Nojaa,” sõnas Latoce, „mina tegin samuti. Pagan võtaks, ma ei valitsenud küllalt oma närvide üle. See kevadine ilm, lõhnaõlid, ta silmad, mis vaatasid otsa mulle nii paluva ilmega, — ja siis — ma ei taha end näidata paremana kui ma olen — väljavaade, hästi ära müüa haruldast asja — ühesõnaga, ma lubasin talle kõik, mida ta soovis.”

„Lõbus lugu,” ütles arst. „Kavalalt septses, kelmike. Kas kõik läks nagu kavatsatud? Kuna ta kannab seda pärkkeed...”

„Muidugi. Kõik läks nagu kavatsatud. Pangadirektor tuli minu poole nõu pidama kaelasideme nõela pärast. Ma pidin täitma oma lubadust ja talle näitama pärkkeed. Madalat hinda ma seletasin sellega, et keegi aristokraat on praegu raske seisukorras ja on sunnitud lahkuma aardest. Meie elukutses seda tuleb alatasa ette. Mõni aeg ta võitles endaga. Võis märgata, et ühest küljest talle oli vastu-

meelt kulu, kuid teisest küljest meelitab kasulik ost. Lõppude-lõpuks kaup sobis. Poolkohmetu. pooluhkustava naeratusega, lootes minu vaikimisele, ta andis mulle oma sõbranna aadressi: Mademoiselle Feldesse Clarie, Weitzneri bulvaar 68."

"Aga sekretär?" küsis naeratades arst.

"Sekretäri ei tulnud minul ka kaua oodata. Mis puutub välimusesse ja kasvusse, siis oli ta direktorist kaugelt ees. Ja ma ei suutnud hukka mõista seda osa, mida ta, nagu näha, mängis veetleva daami elus. Haruldaset sümpaatne noor inimene. Ta ei tundnud end kõige paremini, kui küsis, kas direktoriga on saadud kaupa, justkui häbenedes võttis välja rahatasku ja rõõmsalt pistis mulle pihku raha."

"Tõepoolest, tõepoolest, suurepärane lugu," kordas kohtunik. "Kuid juba on hilja — läki, minu härrad!"

Laudade vahel hakati tantsima. Paksud suit-supilved hõljusid õhus.

"Arve!" kannatamatult hüüdis arst. "Palun, andesta," ütles kullasepp ja pani käe temale õlale, "minu lugu ei ole veel lõppenud."

"Kuidas," imestunult hüüdsid mõlemad. "Mida siis veel? Jutusta."

"Veel üks minut, ja ma lõpetan. Nädala pärast ma nägin daami uuesti enda vitriini ees. Ma juba mõtlesin, et teda enam kunagi ei kohta. Kuid eksisin — ta kiskus ukse lahti ja seisis minu ees."

"Pärlid," hüüdis ta hingeldades, "kus on pärlid vitriinist?"

"Ma ei mõista teid, madam."

"Teie ei mõista! Teate, mis mulle direktor kinkis sünnipäevaks — koerakutsika!"

Kivistusin. "Ma ei saa aru," kordasin, "sest mõlemad härrad olid siin, ja kõik on korras."

"Mis? Teie ütlete teie julgete öelda, et direktor tõepoolest ostis ära pärlkeed?"

"No muidugi, mida siis?"

"Miks ma siis ei saanud seda?"

"Kuid see on ju täiesti võimatu. Ma saatsin ta ära oma vanema, usaldusväärse teenijaga. Ja, — noojaa, tõepoolest, te ise kinnitasite, et olete ta kätte saanud!"

"Ei tule üldse kõne alla! Siin midagi on korrast ära! Siin on midagi juhtunud! Riij-

Tellige endale

PEREKONNA-AJAKIRI ROMAAN!

Praegu saab tellida 1. jaanuarist. Ilmunud numbrid saadetakse järele. Tellimisi võtavad vastu postiasutused. „Romaan“ maksab 5 kuu peale 150 senti.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Rataskaevu 9.
Kõnetraat: 427-18.

sumine? „Vargus...“ Ärrituse pärast tal olid pisarad silmis.

"Rahustuge," palusin ma teda, „ma kohe vaatam järele."

Mul ei tulnud kaua otsida, et leida kvii-tungit. Kergendustundega võtsin ta kätte, sellepärast, et see lugu hakkas juba mind enastki rahutuks tegema. Kuid kõik oli korras: asi, ostu päev, ja all, suurte, selgete tähtedega allkiri: Feldesse Clarie!

Noor naine ärevalt vaatas üle minu õla, luges läbi paberi, punastas, siis kahvatas ja nõrkenuna vajus käsipõsakil laua najale.

"See on ju," sosistas ta, „see on võimata! Tähendab, sekretär raiskas raha sellele — sellele naisele, tantsitar Clarielle, ilma et ta ise oleks seda aimanud... Sekretär ju arvas, et mina... saan selle kingi... Kuid minu tulevane mees..."

"Teie tulevane mees, madam?"

"Ja muidugi, mu tulevane mees. Sest ma olen — pankuri pruut." — Hambaarsti ja kohtuniku näod venisid pikaks.

"Niiviisi, mu härrad," lõpetas kullasepp tõustes, „niiviisi tantsitar Feldesse Clarie sai selle pärlkeed."

"Kuule, kuid see inimene on ju idioot!"

"See pole veel põhjus, et sa teda võid peksta. Idioot on samasugune inimene kui sina ja mina."

*

"Kas oled varsti valmis, mu lemmik?"

"Ei, veel mitte, meheke. Jäta juba kord see küsimine. Ma ütlesin sulle juba tunni aja eest, et ma olen valmis 5 minuti pärast."

*

Õpetaja seletab koolis:

"Maakera käib päikese ümber."

Üks aga seda üsna hästi ja küsib: „Aga mille ümber keerleb maakera öösel, kui päikest ei ole?"

*

Pisike poiss tuleb apteeki, palub mingit valuvaigistavat rohtu ja lisab seletuseks juure, et ta lõhkunud kodus aknaruudu katki ja isa olevat igal minutil koju tulemas.

*

Arst küsib haigelt: „Kas teil on ka sügav uni?"

„Jah," vastab mees. „Mina magan keldris."

Järgmine „Romaan“,

mis ilmub veebruari esimesel poolel,

toob lugejaile üllatusi

eriti valitud sisu ja paljude mitmesuguste aurasade näol.

Kaks romaani, palju häid jutte vastavate illustatsioonidega.

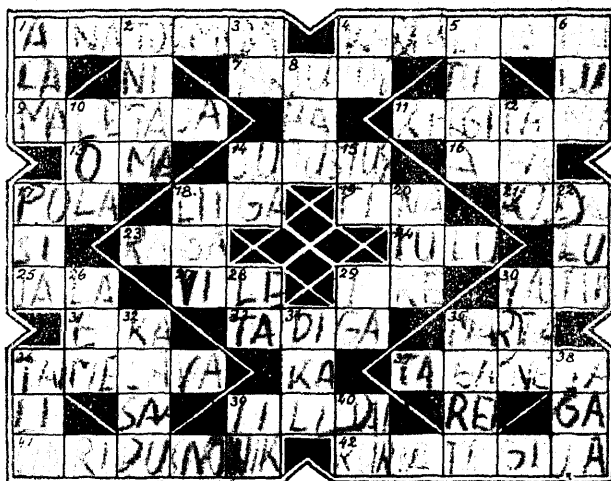
Kohtupidamisest keskajal.

Kui meie ajal kahe kodaniku vaated liialt erinevad, siis paljudel juhtudel otsitakse lahendust rahukohtuniku juurest. Too siis, uurides lõpmatuid paragrahve, seab jalule tõe. Kuid paragrahve on palju ja sellep muutub õiguse leidmine sageli vägagi raskeks. Hoo pis lihtsamalt sooritati õigusemõistmist keskajal. Tookord olid kohtunikud oma inimlikkus võimetuses veendunud ning sellepõhjus vee retasid tõe leidmise kõrgemale olevusele. Nad harrastasid „jumala kohut“ — nii nimetati keskajal kahevõitlust.

Sattusid kaks rüütli tülli, siis otsiti mõõgad-odad välja ning läks lahti võitlus elu ja surma peale. Langenu oli muidugi süüdi, sest jumal ei aidanud teda võidule. Pisut keerulisem oli lugu, kui sattusid vastollu rüütli ja daami. Siis kasutati teistsugust meetodit. Mees asetati kuni õlgadeni maa sisse kaevatud auku. Vabaks jäeti vaid ta parem käsi. Naisele seoti varukasse umbes kiloline kivi (kandsid ju tookord naised kleite, mille varukad ulatasid maani) ja siis võideldi. Läks naisel korra meest uimaseks lüüa, siis võis ta muidugi oma vastase tappa. Õnnestus aga mehel naist võitlusvõimetuks teha, siis võis ta viimase kuni kõrvadeni maa sisse kaevata ning nälga lasta surra. — Lihtne ja selge!

Juhtudel, kui kahevõitlust korraldada ei saadud, toimiti õiguse leidmiseks jällegi nii, et vastutus langeks jumalale. Praktiseeriti kahe suguseid proove, tule- ja veeproovi. Esimene proov seisis selles, et kaebelune asetati paljajalu tulisele raudplaadile. Juhul, kui ta omad jalad põletas, siis oli ta süüdistatavas teos tõesti süüdi — kui seda aga ei juhtunud (teinekord oli plaat pisut jahe), siis oli ta kindlasti nõid ning ta põletati tuliriidal. Veeproovile alluval seoti käed ja jalad kinni ning ta heideti vette. Kui ta uppus, siis oli ta süüta, kui ta vee peal püsis, siis oli ta nõid ja ta kitsuti rattal neljaks!

Ent mitte ükski inimene ei allunud kohtumõistmisele. Ka loomad ei pääsenud keskajal karistusest. Oli pull mõne inimese surmanud, siis võis ta omanik karistusest pääseda sellega, et ta tollele õelale lojusele viisakalt värava avas ning lausus: „Mine minema, su häbiteo karistuseks ei tunnista ma sind enam omaks.“ Nüüd oli siis pull iseseisev, sellega ise oma tegude eest vastutav. Astus tegevusse kohus, kes harilikult pulli surma mõistis, otsuse täide saatis ning karistatu ära

Auhinnalised ristsilbid.

Auhinnaks fotoalbum.

Rare male : 1. Teaduseharu, 4. tähtsamaid kodumaa tööstustooteid, 7. loodusnähe, 9. tuntud mängu harrastaja, 11. tõstma, 13. kaubamaja Tallinnas, 14. jutt, 16. sidesõna, 17. filmitähe eesnimi, 18. ülearu, 19. metall, 21. ususümboleid, 23. maaliik, 24. kasu, 25. jalgsi, 27. on politseinikul, 29. vanemaaja töövahendeid, 30. peab õpilasel selge olema, 31. kindlustuseltse, 33. sunnikorras, 35. naisterahva nimi, 36. kevadel aias, 37. lahkub võitlusväljalt, 39. filminäitleja eesnimi, 41. kõrgem riigiametnik, 42. roimari.

Alla : 1. Havai viis, 2. rõhutama, 3. ruumikas, 4. argtus, 5. osa jumalateenistusest, 6. kisendama, 8. on ühingutel, 10. korporatsioon, 12. järel, 14. veevool, 15. surkaupmees Tallinnas, 17. nõid, 18. Baltimere sadam, 20. vähe, 22. teadaanne, 26. täidame, 28. telegraafiagentuure Baltimail, 29. kestvus, 30. vaenlane, 32. veetakse palju Poolasse, 34. mitte püsti, 35. naisterahva nimi, 36. lihasort, 38. matemaat. oskussõna, 39. loor, 40. on laevadel.

sõi. Söömingust kutsuti tavaliselt ka roimari endine peremees osa võtma.

Sellised järsud ja selged otsused olid moes varajasemal keskajal. Hiljem muutusid inimesed „humaansemaks“ — nii kergel käel ei langetatud enam surmaotsuseid. Kohtunikud sageli ei jätnud enam asju jumala otsustada, vaid püüdsid ise tõe äratundmisele jõuda. Selleks võeti appi piinamine — ning siin ajas lopsakaid õisi inimese julmus. Piinariistu ja piinamisviise oli üpris mitmesuguseid. Kõige primitiivsem piinamisviis oli peksmine.

Keerulisemaks muutus lugu, kui leiuati põidlakruvid, hispaania saapad, suu pirnid jne. Keskaja lõpupoolel harrastati eriti liikmete venitamist ja väljaväänamist. Tookordsete kõrgemate kohtunike amet seisiski õieti kaebelusele kõige mõjuvamate piinamisviiside leiuamisest. Oma lõpliku väljakujunemise leidis selline kohtupidamise viis hispaania inkvisitsioonis.

Väljaandja Jakob Loosalu.

Vastutav toimetaja Johannes Lauk.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Rataskaevu 9. Postkast 193. Kõnetr. 427-18.

„Romaan“ maksab tellides: 3 kuu peale kr. 1.50, 1/2 aastat 3 kr., aastat 6 kr. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, Trükkikoda „Estotrükk“, Tallinn, S. Karja 8, tel. 445—25.

Revolutsioon kübaramoes.

Laup vabaks. — Lapselik joon.

Naise hariliku rõivastise jäädes üldiselt stabiliseerituks ja muudatuste koondudes peaausjalikult vaid piasiasjadele kleitide ja mantlite juures, töötab suurema uuestisünni teostada naise kübar.

Kübar on naise näole mõduandev. Kübara joonest oleneb teataval määral isegi näoilme. Kas kübar ulatub üle silmade, kas see paljastab lauba, katab soengu või lubab mõnede vallatute küharate mängu — sellest oleneb naise juures palju.

Välismaailt saabunud teated kõnelevad tagasipöördumisest vanaemade kübarajoonele. Senise „inglise“ või „tirooli“ joone asemele astub bretoni rahvariistust meeleuletav laupa vabastav kübar. Enam ei avane naisele võimalus katta oma nägu salapärase hämarusega, nagu see seni sündis, tänu laiemale või kitsamale kübaraäärele. Moeloojate uus kübar katab juukseid, kuid avab naise silmad nägema maailma avarama pilguga. Ülesse keeratud kübara äär lisab nooruslikkust, meenutades meile teataval määral lapsepõlve, mil kandsime madrusemütsi ja olime veel eemal kõigist muredest. Juba nende helgete mälestuste pärast võib uuele kübarale enustada edu.

Uusim kuju nende kübarate hulgas on n. ö. moderniseeritud südvest, meremeeste tormimüts või n. n. baby-(boby)-müts. Praktilisuse mõttes on selline kübar varustatud ees rõhknõõbiga, mis võimaldab ääre allakeeramist silmade kaitseks. Moodne südvest on väike ja terava põhjaga, jätab vabaks lauba ning veidi juukseid, andes näole madonna-soengule omast tõsidust. Materjaliks kasutatakse enamasti veluuri või vilti. Selle kübara iseloomustavaks omaduseks on teatava koketerii võimaldamine laubale langevate lokkidega. Tavaliselt eelistatakse vaid paari „juhusliku“ loki langemist laubale. Omab aga kübara kandja kõrge lauba, võib ta riskeerida isegi mitme kähara tujuka mängimisega kübara alt.

Kasvavat populaarsust evivad ka koetud ja heegel-

datud kübarad. Need on tunnustatud n. ö. küpseks seltskonda. Kuna koetud või heegeldatud kübarat võib välja töötada täpsalt peakujule vastavalt, avaneb naistel võimalus omada kübarat „oma pea järele“. Selliste kübarate poolehoidu levimine on tingitud ka praktilisusest: võivad ju neid ise valmistada naised, kel vähegi vaba aega.

MOE KÕRVALHÜPPEID.

Kombineeritud kleit.

Mitme kleidi evimist peetakse praegu luksuseks. Tavaline keskmise sissetulekuga naine võib endale lubada kogu aasta jooksul vaid paar kallimat kleiti. Ent siiski tahetakse olla hästirõivastatud ja pakkuda alati midagi uut — nii oma mehele kui ka sõbrataridele.

Välismaa moeloojad on arvestanud raskeid aegu ja sellest hoolimata endiselt õitsvat naiste loomupärasest edevusest. Mõlema rahuldamiseks on leiutatud kombineeritud kleit, mis muudab oma nägu päevaaaja ja nõuete kohaselt. Selline hästiriistetuva naise „hädavale“ moe alal on tavaliselt suure seljalõikega õhtukleit, mida võib kanda ka päeval ja pärastlõunal, kattes seljalõiget jakiga, mis annab ettekujutuse pikavarukalisest pealõunakleidist või väikesest õhtukleidist.

Pikki käiseid õhtul, lühikesi — päeval.

Kuna mood ei osuta enam mingeid uusi suundi, ent hellitatud ja nõudlikud naised siiski ootavad iga kuu mingeid uudusi, serveerivad Viini moeateljeed senistele rõivastumise seadustele otse vastu käivaid peensusi.

Seni on kirjutamata seaduseks, et pikk varukas kuulub päevakleidi juure, samuti kui lühike õhtukleidile. Viimased kõrvalhüpped sellest seadusest tühistavad täiesti senise loogika naise moodses. Näeme seal pikki varukaid õhtukleididel ja lühikesi, õhulisi käiseid tänavakleididel ja pealõunakleididel. Viimaks nimetatud kleitidele tehakse siiski enam kolmveerand-käiseid.

Üheski perekonnas ei võiks puududa „Romaan“.

MITMESUGUST LAIAST MAAILMAST

Niisugune stseen tekib, kui Ameerikas politsei tabab inimese lubamatu kiirusega sõitmisel. Politseinik, kes märgib üles õnnetu nime, kavalier, kes püüab seletada ning vabandada, ja hooletu naisautojuht, kes uhkesti ning ükskõikselt kuulab pealt. Väike pantomiim sellest, Ameerikas nii sagedasest kurbmängust lavastati mõne aja eest New Yorgis, ühel mootor-rataste näitusel, kus „lubamatu kiirusega kihutajaks“ oli pildil kujutatud vanamoeline sõiduk.

Ometi kord pole see Ameerika, kes loonud maailma suurima piibu. See au langeb Inglismaale. Nagu nähtub pildilt, on tegemist ehtsa briar-piibuga ning seda peetakse ühtlasi suurimaks piibuks maailmas.

* Pariisis asetleidnud suuremal kas-side näitusel võis näha omapäraseid esindajaid kiirude maailmast. Üks meeldivamaid oli siiski pildil kujutatud, kes pärit Kesk-Aafrikast, kus ta harilikult ikka esineb selles saureses. Olgu tähendatud, et sellis-tüperkassiga ei maksa mängida.

„Armas ema, täna mängisime meie kirjakeandiat. Andsime kõigile meie maja elanikele kirju.“

„Või nii? Kuid kust teie need kirjad siis saite, mis jagasite elanikkudele?“

„Ah ema, need leidsime meie sinu kummutist ja need olid roosa päelakesega kokku seotud.“

Kaks meest tutvuvad.

„Lubage, minu nimi on Karask.“
„Väga rõõmustav, minu oma on Paulus.“

„Paulus? Paulus? See nimi tundub mulle nii tuttavana. Ah, nüüd tuleb meelde! Oelge muile, kas olete juba oma Korintuse kirja peale vastuse saanud?“

Arst: „Kas teie magate lahtise suuga?“

Haig: „Seda ma ei tea, hr. doktor, kuid täna õösel ma vaatan järele.“

Ainult

PAAR SENTI

päeva kohta välja anda ja Teil on kaks korda kuus värsket „Romaan“.

Kõrva'toodud illesannete õigete lahenduste saatjate vahel jagatakse välja autasuks iga ülesande kohta kaks romaani, seega kokku neli romaani.

Lahendused saata „Romaani“ tolmatastele Tallinn, Rataslaevu t. 9, hiljemalt 5. veebruariks s. a.

PEA-MURDMIST

AUHINNALISI ÜLESANDEID

Äri õuntega.

Tähtlaps läks turule õunu müüma. Õunad olid kahest sordist. Kummagist sordist 60 tükki. Parema sordi õunad müüa ta ära hinnaga 2 tükki 50 senti, halvema sordi õunad müüa ta 50 senti eest 3 tükki.

Koju jõudes andis ta perenaisele aga oma müügist järgmiselt: „Õunu oli mul kummagist sordist ühepeilja. Kui ma parema sordi õunu müüsin 50 sendiga paar ja halvema sordi õunu 50 sendi eest 3 tükki, seega siis andsin ära 1 krooni vastu 5 õuna. 120 õuna mul oli. Iga 5 eest neli 1 krooni, seega kokku 24 krooni.“

Tähtlapse täiskas perenaist! Aga kuidas?

Seened.

Vanaisa läks kose oma nelja lapse-lapsuga metsa seeni korjama. Mõnes nad läksid igakõrre, see rodu, seeläbi ning hõõtsid seeni otsima.

tunni pärast vanaisa istus puu alla maha ning luges oma seened üle: neid oli 45 tükki. Siis tulid tema juure kokku kõik lapselapsed, kuid kõik tähjade kätega: keegi neist polnud midagi leidnud.

„Vanaisa!“ palub üks pojapöeg. „palun anna mulle ka seeni, et korv ei oleks tühi. Võib olla siis õnnestub ka minul paremini.“ Sama nurusid ka teised.

Vanaisa jagaski neile kõik oma seened. Jälle läksid kõik lapsed ning juhtus nii: üks poisse leidis veel 2 seeni, teine kaotas 2 õuna, kolmas leidis nii palju kui sa vanaisalt kunnaga neli seeni kaotas poole vanaisalt seened otsustati.

Palju seeni sai neis igatüki vanaisalt ja palju või kallelgi, kui nad tulid koju?